

**ΔΙΕΘΝΕΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**

**ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΕΛΛΑΔΟΣ- ΣΕΡΡΕΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ**

**“ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ ΕΝ ΜΕΣΩ ΠΑΝ-
ΔΗΜΙΑΣ SARS-CoV-2 (COVID-19)”**

**Πτυχιακή εργασία της
Βοζίκη Μαλαματένιας (461)**

Επιβλέπων καθηγητής: Κοτζαιβάζογλου Ιορδάνης, Αν. καθηγητής ΔΙ.ΠΑ.Ε.

Σέρρες, 2022

Περίληψη

Η αιφνιδιαστική παύση λειτουργίας των σχολικών μονάδων έφερε το εκπαιδευτικό προσωπικό αντιμέτωπο με μια νέα εξ αποστάσεως εφαρμογή, τόσο στην διοικητική όσο και στην εκπαιδευτική διαδικασία. Η έως τότε, δια ζώσης λειτουργία των σχολείων, μετατοπίστηκε στην εξ αποστάσεων λειτουργία τους, με την εφαρμογή της τηλεεκπαίδευσης. Οι εκπαιδευτικοί κλήθηκαν να οργανώσουν και να συντονίσουν όλες τις λειτουργίες της σχολικής μονάδας, μέσα από μια νέα εκπαιδευτική πλατφόρμα (webex) και την αποκλειστική διαδικτυακή επικοινωνία, τόσο με τους μαθητές, όσο και με τους συναδέλφους και τους γονείς. Στόχος της παρούσας εργασίας, είναι η αποτύπωση των απόψεων εκπαιδευτικών του νομού Σερρών, σχετικά με την επίπτωση της τηλεεκπαίδευσης στην επικοινωνία και την οργάνωση αυτής της πρωτόγνωρης εφαρμογής. Τα συμπεράσματα έδειξαν ότι η εφαρμογή της σε μια κατάσταση πανδημίας, ήταν μια καλή λύση για τη διατήρηση της επαφής και επικοινωνίας με τα εμπλεκόμενα άτομο (μαθητές, γονείς, συνάδελφοι), ωστόσο, δεν θα υπήρχε πρόθεση υιοθέτησης αυτή της εφαρμογής υπό κανονικές συνθήκες. Σε αυτό, συνέβαλαν ένα πλήθος προβλημάτων όπου εμφανίστηκαν κατά τη χρήση της, όπως προβλήματα δικτύου, έλλειψη γνώσεων, προετοιμασίας και εξοικείωσης με την χρήση των Τ.Π.Ε. στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Λέξεις κλειδιά: Επικοινωνία, Τηλεεκπαίδευση (εξ αποστάσεως εκπαίδευση), Πανδημία.

Abstract

The sudden shutdown of schools brought the educational staff face to face with a new distance application, both in the administrative and in the educational process. Until then, live operation of the schools, shifted to their distance operation, with distance education. The teachers were asked to organize and coordinate all the functions of the school, through a new educational platform (webex) and exclusive online communication, both with students, colleagues and parents. The aim of this work is to capture the teachers' opinions in the prefecture of Serres, regarding the impact of distance learning on the communication and organization of this unprecedented application. The conclusions showed that its application in a pandemic situation, was a good solution to maintain contact and communication with the involved people (students, parents, colleagues), however, there would be no intention to adopt this application under normal conditions. A number of problems that appeared during its use contributed to this, such as network problems, lack of knowledge, preparation and familiarity with the use of I.C.T. in the educational process.

Key words: Communication, Tele- education (Distance Education), Pandemic.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	2
Abstract	3
Εισαγωγή	6
Μέρος πρώτο: Θεωρητικό πλαίσιο	8
1. Η επικοινωνία	8
1.1. Η έννοια της επικοινωνίας	8
1.2. Μορφές επικοινωνίας	9
1.3. Δυσκολίες επίτευξης επικοινωνίας	11
2. Η σημασία της επικοινωνίας στις σχολικές μονάδες	14
2.1. Η επικοινωνία σε έναν οργανισμό	14
2.2. Η επικοινωνία μεταξύ των εκπαιδευτικών μιας σχολικής μονάδας	16
2.3. Η επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών	17
2.4. Η επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων	18
3. Οι αλλαγές που επήλθαν στη λειτουργία των σχολικών μονάδων εν μέσω πανδημίας SARS-CoV-2 (COVID-19)	19
3.1. Γενικά	19
3.2. Οδηγίες τηλεκπαίδευσης	20
3.3. Τηλεκπαίδευση και εφαρμογή των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία	21
Μέρος δεύτερο: Έρευνα	24
Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας	24
Μεθοδολογία της έρευνας	24
Δείγμα	24
Συλλογή δεδομένων	25
Δομή ερωτηματολογίου	26
Ανάλυση ευρημάτων	27
Έλεγχος αξιοπιστίας μέσω δείκτη εσωτερικής συνέπειας Cronbach's alpha	27
Ανάλυση προσωπικών στοιχείων του δείγματος	28
Στατιστική ανάλυση για τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την τηλεκπαίδευση	33
Στατιστική ανάλυση για την επικοινωνία κατά τη διάρκεια της τηλεκπαίδευσης	35
Συμπεράσματα- Συζήτηση αποτελεσμάτων	41

Περιορισμοί και μελλοντικές έρευνες	45
Βιβλιογραφία	46
Παράρτημα	50

Εισαγωγή

Το σχολείο αποτελεί έναν ιδιαίτερο τύπο οργανισμού, καθώς διαθέτει ένα δομημένο σύστημα διοίκησης, όπου διακρίνονται ιεραρχικές σχέσεις με υφισταμένους και προϊσταμένους, οι οποίοι σε συνεργασία μεταξύ τους, θέτουν κάποιους συγκεκριμένους στόχους. Βασικότερος μεταξύ αυτών των στόχων, είναι η εκπαίδευση των μαθητών. Το σχολείο όμως, δεν περιορίζεται μόνο στην μετάδοση γνώσεων και δεξιοτήτων, αλλά συμβάλλει και στην συναισθηματική και κοινωνική ανάπτυξη των μαθητών, καλλιεργώντας στάσεις, αξίες, συμπεριφορές, ικανότητες και νοοτροπίες. Αυτό πραγματοποιείται μέσα από μία συνεχή διαδικασία επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης, τόσο μέσα στην αίθουσα διδασκαλίας, όσο και έξω από αυτή. Μάλιστα, στα πλαίσια ενός σχολικού οργανισμού αυτή η διαδικασία λαμβάνει χώρα σε όλες τις λειτουργίες του, από τη διδασκαλία έως και τη διοίκηση, με στόχο την εκπλήρωση των βασικών στόχων που καλείται να εκπληρώσει.

Μέχρι πρότινος, όλη αυτή η διαδικασία πραγματοποιούνταν δια ζώσης, στα πλαίσια του σχολικού χώρου. Στις αρχές του 2020 όμως, η έξαρση του ιού SARS-CoV-2, μεταξύ άλλων, οδήγησε και στην παύση λειτουργίας των σχολικών μονάδων. Αυτό, είχε ως αποτέλεσμα ένα σύνολο μεταβολών, τόσο στην μέθοδο διδασκαλίας, η οποία αποκαταστάθηκε με την τηλεεκπαίδευση, όσο και στον τρόπο διοίκησης της μονάδας, όπου πραγματοποιούνταν εξ αποστάσεως. Στην κατάσταση αυτή, ο Διευθυντής ανέλαβε όλες τις υποχρεώσεις συντονισμού και οργάνωσης για την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης, με βάση τις οδηγίες όπου στάλθηκαν από το Υπουργείο Παιδείας.

Η εσπευσμένη πρόσκληση των εκπαιδευτικών για επιτέλεση του εκπαιδευτικού τους έργου μέσω τηλεεκπαίδευσης σε πρωτόγνωρες συνθήκες εγκλεισμού, όπου κυριαρχούσε το άγχος και η προετοιμασία, ανέδειξε την έως τότε, σχεδόν παντελή απουσία χρήσης των ΤΠΕ στον τομέα της εκπαίδευσης. Ωστόσο, σήμερα όπου η εκπαίδευση αποκαταστάθηκε και επανήλθε στα προηγούμενα- γνωστά δεδομένα, όλες αυτές οι πρακτικές και δεξιότητες έπαψαν να αξιοποιούνται στη σχολική πράξη (Σταχτέας & Σταχτέας, 2020).

Με αφορμή όλα τα παραπάνω, η παρούσα εργασία καλείται να μελετήσει τις απόψεις εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, σχετικά την επικοινωνία όπου έλαβε χώρα αυτό το διάστημα στις σχολικές μονάδες του νομού Σερρών.

Ειδικότερα, αποτελείται από δύο μέρη, το θεωρητικό και το ερευνητικό. Το θεωρητικό μέρος, αποτελείται από τρία κεφάλαια, που έχουν ως στόχο την παρουσίαση βασικών σημείων, όπως η επικοινωνία, η επιμέρους επικοινωνία στα πλαίσια μιας σχολικής μονάδας, οι αλλαγές που προέκυψαν λόγω πανδημίας και η εφαρμογή της τηλεεκπαίδευσης. Στη συνέχεια, στο ερευνητικό μέρος, αναφέρονται ο σκοπός και οι στόχοι της έρευνας, η μεθοδολογία όπου εφαρμόστηκε, η ανάλυση των συλλεγμένων δεδομένων και έπειτα, η συζήτηση των αποτελεσμάτων. Στο τέλος, παραθέτονται

οι βιβλιογραφικές αναφορές όπου χρησιμοποιήθηκαν, καθώς και το ερωτηματολόγιο με το οποίο συλλέχθηκε όλο το ερευνητικό υλικό.

Μέρος πρώτο: Θεωρητικό πλαίσιο

1. Η επικοινωνία

Σε αυτό το κεφάλαιο θα αναλυθεί η έννοια της “Επικοινωνίας”. Η αποσαφήνιση αυτής της έννοιας κρίνεται σημαντική για την περαιτέρω εμβάθυνση στο θέμα της παρούσας μελέτης. Αυτό συμβαίνει, διότι η εύρυθμη λειτουργία μιας σχολικής μονάδας, τόσο ως προς το διδακτικό όσο και ως προς διοικητικό της έργο, καθορίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό από την επικοινωνία και την συνεργασία που αναπτύσσεται μεταξύ των μελών της.

1.1. Η έννοια της επικοινωνίας

Η επικοινωνία είναι μία από τις βασικότερες έννοιες στη ζωή ενός ατόμου, η οποία μάλιστα είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την ανθρώπινη ύπαρξη. Χάρη σε αυτή, οι άνθρωποι μπόρεσαν να μοιραστούν τις εμπειρίες, τις γνώσεις και τις αντιλήψεις τους, μετατρέποντας σε βάθος αιώνων, μια κοινωνία από πρωτόγονη σε σύγχρονη. Πιο συγκεκριμένα, περιγράφεται ως μια διαδικασία ανταλλαγής μηνυμάτων μεταξύ δύο ή περισσότερων ατόμων με νοητικό ή ψυχοσυναισθηματικό περιεχόμενο. Αποτελεί βασικό γνώρισμα αλληλεπίδρασης και είναι αυτή που καθορίζει το είδος των σχέσεων που μπορεί να αναπτύξει ένα άτομο μέσα σε διάφορα κοινωνικά δίκτυα της καθημερινής ζωής, όπως οικογένεια, εργασία, φιλικό περιβάλλον κτλ. Με άλλα λόγια, η επικοινωνία είναι μια συνεχή κοινωνική διαδικασία η οποία περιλαμβάνει τον λόγο, την κίνηση και το βλέμμα (Σταμάτη, 2015).

Κατά τη διαδικασία μιας επικοινωνίας, ένας πομπός Α δύναται να μεταβιβάσει πληροφορίες, σκέψεις, ιδέες, συναισθήματα και ενέργεια σε έναν δέκτη Β, καταφέροντας να του προκαλέσει συναισθήματα, σκέψεις, ιδέες έως και επίδραση στην συμπεριφορά του. Ως πομπός και δέκτης, δεν θεωρείται αποκλειστικά μια μονάδα ατόμου, αλλά και ένα σύνολο ατόμων που δρουν σαν ομάδα, επιτυγχάνοντας αλληλοκατανόηση και αλληλεπίδραση μεταξύ των μελών της (Μπουραντάς & Παπαλεξανδρή, 2003).

Απαραίτητη ωστόσο, προϋπόθεση για την επίτευξη της επικοινωνίας είναι η ακρόαση. Είναι σημαντικό ο ακροατής- δέκτης να ακούει χωρίς να διακόπτει τον συνομιλητή του επιτρέποντας του να συγκεντρωθεί και να αναλύσει τη πορεία του συλλογισμού του, καταφέροντας να λάβει εντέλει

μια καθαρή εικόνα των σκέψεων και των μηνυμάτων που θέλει αυτός να μεταβιβάσει. Από την άλλη και ο πομπός που θα εκπέμψει το μήνυμα οφείλει να είναι προσεκτικός με τον τρόπο που θα το κάνει ώστε να είναι κατανοητός και αντιληπτός σχετικά με το τι και το πώς θέλει να επικοινωνήσει ένα μήνυμα. Εκτός από την λεκτική επικοινωνία θα πρέπει να προσέξει και τη μη λεκτική επικοινωνία, γνωστή και ως γλώσσα του σώματος. Η χρήση κατάλληλου λεξιλογίου, η άρθρωση και το περιεχόμενο του λόγου του είναι ιδιαίτερος σημαντικά, αλλά πέρα από αυτά θα πρέπει να δώσει προσοχή στις εκφράσεις του προσώπου του, στο βλέμμα του, στις κινήσεις του, στη χροιά της φωνής του μέχρι και στην στάση που έχει μέσα στον χώρο, καθώς όλα αυτά θα επηρεάσουν τον δέκτη στην αποκωδικοποίηση του μηνύματος που θα λάβει (Slater, 2008).

Τέλος, η αποκωδικοποίηση του μηνύματος αποτελεί και αυτή μια ιδιαίτερα σημαντική διαδικασία που λαμβάνει χώρα στα πλαίσια μιας επικοινωνίας. Ο πομπός μεταβιβάζει ένα μήνυμα με λέξεις σύμβολα ή κινήσεις, το οποίο κωδικοποιείται και μεταβιβάζεται στον δέκτη με τη βοήθεια καναλιών μεταβίβασης (δίκτυα). Ο δέκτης λαμβάνει το μήνυμα και πρέπει να το αποκωδικοποιήσει και να το κατανοήσει, ώστε να μπορέσει να το ερμηνεύσει. Οι ερμηνείες που δίνουν τα άτομα στα μηνύματα που λαμβάνουν, συνήθως, επηρεάζονται από τις ψυχολογικές τους ανάγκες και κίνητρα (DuBrin, 2015). Για αυτό τον λόγο, κρίνεται σημαντική η διαδικασία της ανατροφοδότησης, κατά την οποία θα εξακριβωθούν οι πληροφορίες και τα μηνύματα όπου ληφθήκαν από τον δέκτη, με στόχο να επιβεβαιωθεί η επιτυχία της επικοινωνίας.

1.2. Μορφές επικοινωνίας

Όπως προαναφέρθηκε, η επικοινωνία λαμβάνει σημαντικό ρόλο στα πλαίσια της καθημερινής ζωής, όχι μόνο γιατί εξασφαλίζει την ομαλή συμβίωση του ατόμου με τους συνανθρώπους του, αλλά και γιατί συμβάλει στην επίλυση κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών θεμάτων που προκύπτουν σε μια οργανωμένη κοινωνία. Έτσι, ανάλογα με την εκάστοτε περίπτωση εντοπίζονται διαφορετικές μορφές επικοινωνίας, με κυριότερες την άμεση και έμμεση, την λεκτική και μη λεκτική, την εσωτερική και εξωτερική και τέλος, την τυπική και άτυπη επικοινωνία, οι οποίες θα αναλυθούν στη συνέχεια.

Ως άμεση επικοινωνία ορίζεται η επικοινωνία κατά την οποία ο πομπός μεταφέρει την πληροφορία του χωρίς την διαμεσολάβηση κάποιου τρίτου. Μεταφέρει μόνος του το μήνυμα, χρησιμοποιώντας τα δικά του μέσα, κανάλια και τον δικό του τρόπο κωδικοποίησης, έχοντας τον πλήρη έλεγχο της διαδικασίας και επιτυγχάνοντας την άμεση επαφή πομπού-δέκτη. Όταν όμως, το μήνυ-

μα μεταφέρεται με τη βοήθεια κάποιου τρίτου προσώπου, έχοντας τον ρόλο του διαμεσολαβητή, υπάρχει η έμμεση επικοινωνία. Κατ' αυτή τη διαδικασία, ο διαμεσολαβητής, εκτελώντας ταυτόχρονα οδηγίες, μεταφέρει μηνύματα μεταξύ του δέκτη και του πομπού. Η ύπαρξη αυτού του ενδιάμεσου τρίτου προσώπου, μπορεί να οφείλεται στην επιθυμία του αποστολέα, σε περιορισμούς όπου επιβάλει το μέσο, ή και στα δύο, ενώ ενδεικτικά παραδείγματα αποτελούν ο δημοσιογράφος, ο μεσίτης, ο διαφημιστής κ.α. (Αρπατζάνης, 2003). Ο ρόλος του ενδιάμεσου προσώπου είναι ιδιαίτερα σημαντικός, καθώς αυτός είναι που θα μεταφέρει το μήνυμα αλλά και την πιθανή ανατροφοδότηση που θα λάβει από τον δέκτη.

Έπειτα, μια επικοινωνία μπορεί να διακριθεί σε λεκτική και μη λεκτική. Η λεκτική επικοινωνία θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι αυτό που “λέγεται” μέσα από τη χρήση γλωσσικών συμβόλων, ακουστικών ή οπτικών, τα οποία έχουν ενδυθεί με σημασίες και μπορούν να επιδράσουν με τον ίδιο τρόπο, τόσο στον πομπό όσο και στον δέκτη (Μπίκος, 2011). Πιο συγκεκριμένα, η επικοινωνία με γραπτό λόγο χαρακτηρίζεται από επίσημο ύφος, ακρίβεια και σαφήνεια, ενώ με τον προφορικό, εντοπίζεται το στοιχείο του διαλόγου, η ζωντάνια και η αμεσότητα του λόγου (Αρπατζάνης, 2003). Από την άλλη, ο όρος “μη λεκτική επικοινωνία” καθιερώθηκε το 1956 από τους Ruesch, & Weldon και αναφέρεται στην επικοινωνία όπου συντελείται μέσα από χειρονομίες, εκφράσεις του προσώπου, κινήσεις του σώματος, το βλέμμα, τις σιωπές και όποια άλλη μη λεκτική συμπεριφορά των επικοινωνούντων προσώπων, η οποία συνήθως πραγματοποιείται ασυνείδητα (Woods, 1990). Ωστόσο, συχνά εντοπίζονται περιπτώσεις όπου η μη λεκτική επικοινωνία χρησιμοποιείται ταυτόχρονα με την λεκτική. Ένα σύνολο από μελέτες του καθηγητή ψυχολογίας Albert Mehrabian έδειξαν ότι το 55% μιας επικοινωνίας αποτελεί η γλώσσα του σώματος, το 38% η χρήση της φωνής, ο τόνος και ο όγκος της, ενώ μόλις το 7% αφορά το περιεχόμενο του μηνύματος (WAHLER, 2012).

Στη συνέχεια, η εσωτερική και η εξωτερική επικοινωνία αναφέρονται στον τρόπο επικοινωνίας ενός οργανισμού ή μιας επιχείρησης και προϋποθέτουν ένα σύνολο κατάλληλων δομών, δικτύων πληροφοριών και διαδικασιών, ώστε να είναι αποτελεσματικές (Αρπατζάνης, 2003). Η επικοινωνία που πραγματοποιείται μεταξύ των μελών ενός οργανισμού, με σκοπό την διοίκηση και την επίτευξη των στόχων του, ονομάζεται εσωτερική (ή και ενδοεπιχειρησιακή επικοινωνία) και μπορεί να ξεκινά από τις ανώτερες βαθμίδες προς τις κατώτερες ή και το αντίστροφο. Ενώ, η εξωτερική (ή και εξωεπιχειρησιακή) επικοινωνία αναφέρεται στην επικοινωνία των μελών ενός οργανισμού με το ευρύτερο εξωτερικό περιβάλλον, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτικό. Αποτελεί και αυτή σημαντικό παράγοντα για την αποτελεσματική εικόνα και λειτουργία του οργανισμού, λειτουργώντας υπό τις κατευθύνσεις της διοίκησης.

Τέλος, η τυπική και η άτυπη επικοινωνία είναι και αυτές μορφές επικοινωνίας που συντελούνται στα πλαίσια ενός οργανισμού. Ως τυπική, ορίζεται η επικοινωνία που πραγματοποιείται μέσα από τα κανάλια ροής πληροφοριών με βάση την οργανωτική δομή του οργανισμού. Πιο συγκεκριμένα, υπάρχουν τρία είδη πορείας αυτής της επικοινωνίας: καθοδική, ανοδική και οριζόντια (Μπουραντάς κ.α., 2014). Όπως προδίδεται και από την ονομασία της, η καθοδική επικοινωνία έχει πορεία “από πάνω προς τα κάτω”, δηλαδή από την ανώτερη διοίκηση προς τους υφισταμένους με σκοπό να μεταφέρει αποφάσεις και οδηγίες για τη λειτουργία του οργανισμού. Αντίθετα, η ανοδική επικοινωνία ακολουθεί την ακριβώς αντίθετη πορεία, με σκοπό οι υφιστάμενοι να μεταφέρουν στα ανώτερα στελέχη προβλήματα, προτάσεις και αναφορές με σκοπό την βελτίωση του εργασιακού τους πλαισίου. Στην επίπεδη επικοινωνία, υπάγεται η επικοινωνία που έχουν τα άτομα που βρίσκονται στο ίδιο ιεραρχικό επίπεδο, ανταλλάσσοντας πληροφορίες σχετικά με την εργασία τους με στόχο τον συντονισμό και την ανάπτυξη καλών και ποιοτικών σχέσεων συνεργασίας. Από την άλλη, στην άτυπη επικοινωνία έχουμε την ελεύθερη ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των μελών (Παπακωνσταντίνου & Αναστασίου, 2013), χωρίς να ληφθούν υπόψιν τα ιεραρχικά επίπεδα και οι προβλεπόμενες σχέσεις μεταξύ προϊσταμένων και υφισταμένων (Κοτζαϊβάζογλου & Πασχαλούδης, 2002).

1.3. Δυσκολίες επίτευξης επικοινωνίας

Παρότι, σε όποια της μορφή, η επικοινωνία συναντάται σε μεγάλο βαθμό στην καθημερινή ζωή ενός ατόμου, δεν αποτελεί μια απλή διαδικασία. Συχνά, συναντώνται διάφορα εμπόδια τα οποία μπορούν να επηρεάσουν την αποτελεσματικότητα της. Αυτά τα εμπόδια αφορούν όλα τα στάδια μιας επικοινωνίας και μπορεί να προέρχονται από τον πομπό, τον δέκτη ή ακόμη και το περιβάλλον στο οποίο αυτή πραγματοποιείται. Τα βιαστικά συμπεράσματα, οι σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ πομπού και δέκτη και ο μεγάλος όγκος πληροφοριών που μπορεί να οδηγήσει σε σύγχυση, είναι μερικά από τα πιο βασικά (Thoma & Zografos, 2014). Στη συνέχεια, παρουσιάζονται αναλυτικά τα εμπόδια που μπορούν να προκύψουν σε μια επικοινωνία:

- Ασαφείς στόχοι

Κατα τη διαδικασία της επικοινωνίας ο πομπός επιδιώκει να επικοινωνήσει με τον δέκτη για να πετύχει κάποιο στόχο που έχει θέσει. Όταν όμως ο στόχος αυτός δεν είναι σαφής και συγκεκριμένος, είναι πολύ πιθανό η επικοινωνία τους να μην είναι αποτελεσματική.

- Μη σωστά μηνύματα

Είναι πιθανό, λόγω πίεσης χρόνου, αδιαφορίας, ικανότητας κ.α., ο πομπός να μη διαμορφώσει σωστά το μήνυμα που θέλει να μεταφέρει ή να δυσκολέψει τον δέκτη να το κατανοήσει. Συνήθως, για αυτό ευθύνεται η ασάφεια, η μη ακρίβεια, η έλλειψη πληρότητας, περιεκτικότητας, συντομίας και ορθότητας και γενικότερα η κακή κωδικοποίηση. Σε αυτή την περίπτωση, την ευθύνη αυτής της μη αποτελεσματικής επικοινωνίας την έχει ο πομπός.

- Κακή επιλογή χρόνου και χώρου

Στην επίτευξη μιας επικοινωνίας, η επιλογή του χώρου και του χρόνου επηρεάζουν σε πολύ μεγάλο βαθμό την αποτελεσματικότητά της. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι είναι η βάση που θα φιλοξενήσει πομπό και δέκτη και θα αναπτύξει το ανάλογο περιβάλλον για την ανταλλαγή μηνυμάτων. Συνήθως, ο πομπός καθορίζει το χρόνο και τον χώρο μιας επικοινωνίας.

- Κακή επιλογή τρόπου και μέσου

Όπως προαναφέρθηκε, η επικοινωνία έχει διάφορες μορφές ανάλογα με το περιβάλλον και τους σκοπούς που υπηρετεί. Μπορεί να είναι γραπτή, προφορική, οπτική και να χρησιμοποιεί τον λόγο, το σώμα, το τόνο φωνής ή κάποιο άλλο μέσο όπως τηλέφωνο, mail, κτλ. Συνεπώς, σε κάθε περίπτωση θα πρέπει να επιλέγονται ο πιο κατάλληλος τρόπος και μέσο, ώστε να είναι αποτελεσματική.

- Έλλειψη ενδιαφέροντος/ απροσεξία

Είναι πιθανό, κατά τη διάρκεια της μεταβίβασης του μηνύματος από τον πομπό στον δέκτη, ο δέκτης να μην είναι συγκεντρωμένος στη διαδικασία, να σκέφτεται ή να ασχολείται με κάτι άλλο, ή ακόμη να επικεντρώνεται στο πως θα ετοιμάσει τη δική του απάντηση. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε εσφαλμένη ή ελλιπή σύλληψη του μηνύματος και ίσως σε αποθάρρυνση του πομπού να εκφραστεί και να συνεχίσει την επικοινωνία.

- Βιαστικά συμπεράσματα

Άλλες φορές, όταν υπάρχει έλλειψη υπομονής ή πίεσης χρόνου ο δέκτης βιάζεται να καταλήξει σε συμπεράσματα πριν ακόμη ο πομπός ολοκληρώσει την μεταβίβαση του μηνύματος του. Όταν μάλιστα, ο δέκτης προχωρά σε σύντομο συμπέρασμα από τις πρώτες κίβλας λέξεις ή φράσεις του πομπό-ομιλητή, διακόπτοντας τον, τότε η επικοινωνία παύει να είναι αποτελεσματική.

- Προδιάθεση/ προκατάληψη

Κάθε μήνυμα που συλλαμβάνει ένας δέκτης ερμηνεύεται με βάση τις προδιαθέσεις και τις προκαταλήψεις που τον χαρακτηρίζουν. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα το νόημα του μηνύματος να διαστρεβλώνεται ανάλογα με την προκατάληψη που έχει ο δέκτης προς τον πομπό.

- Υπερευαισθησία

Ορισμένα άτομα παρουσιάζουν υπερευαισθησία ως προς κάποιες λέξεις, φράσεις ή γεγονότα, επικεντρώνοντας την προσοχή τους σε αυτά τα σημεία του μηνύματος και χάνοντας το υπόλοιπο μέρος αυτού.

- Διαφορετικές αντιλήψεις

Οι εμπειρίες, οι γνώσεις, οι αξίες, οι ανάγκες και οι επιθυμίες του κάθε ατόμου, είναι αυτές που το επηρεάζουν στο πώς αντιλαμβάνεται τον κόσμο γύρω του. Έτσι διαμορφώνεται η ξεχωριστή προσωπικότητα του κάθε ατόμου, με τη δική του αντίληψη η οποία λειτουργεί σαν φίλτρο στην αξιολόγηση και ερμηνεία των μηνυμάτων όπου λαμβάνει. Συνεπώς, άτομα με διαφορετικές αντιλήψεις, οδηγούνται σε διαφορετικές ερμηνείες των ίδιων μηνυμάτων.

- Σχέσεις μεταξύ πομπού και δέκτη

Όταν οι σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων είναι κακές, τότε και η επικοινωνία τους δυσχεραίνει. Έτσι όταν ο πομπός και ο δέκτης αναπτύσσουν σχέσεις έντονου ανταγωνισμού ή πόλωσης συμφερόντων η επικοινωνία περιορίζεται.

- Δομές/ διαδικασίες

Συχνά στις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς εφαρμόζονται οργανωτικές δομές και διαδικασίες (συμβούλια, ακροάσεις, επιτροπές, έγγραφα, κ.α.), οι οποίες λειτουργούν ως εμπόδια, δυσχεραίνοντας τα άτομα να επικοινωνήσουν αποτελεσματικά.

- Υπερφόρτωση

Ο μεγάλος όγκος πληροφοριών που δέχεται καθημερινά ένα άτομο, σε συνδυασμό με τις ικανότητες σύλληψης, ερμηνείας και αξιοποίησης που διαθέτει, υπό την πίεση του χρόνου, αποτελούν εμπόδια στην αποτελεσματική επικοινωνία.

- Κώδικες

Ο πομπός ο και ο δέκτης, χρησιμοποιούν κώδικες για να πραγματοποιήσουν μια επικοινωνία. Ωστόσο, υπάρχει μια μεγάλη ποικιλία κωδικών που διαφέρουν, τόσο στη χρήση, όσο και στο κάθε άτομο (Μπουραντάς κ.α.,2014).

Συνοψίζοντας, για να κριθεί μια επικοινωνία αποτελεσματική, ο πομπός οφείλει να έχει σαφείς στόχους, σωστή διαμόρφωση μηνυμάτων, επιλογή κατάλληλου χώρου, χρόνου, τόπου και μέσου μετάδοσης. Ταυτόχρονα, ο δέκτης θα πρέπει να προσπαθεί να διατηρεί την προσοχή του στην διαδικασία, να κάνει σωστή διαχείριση της ποσότητας των πληροφοριών που λαμβάνει και να μην προβαίνει σε βιαστικά συμπεράσματα. Τέλος, και οι δύο θα πρέπει να είναι προσεκτικοί με τους κώδικες επικοινωνίας όπου θα επιλέξουν, ώστε να είναι κατάλληλοι για την μεταξύ τους επικοινωνία. Όλα αυτά, προϋποθέτουν την εφαρμογή επικοινωνιακών δεξιοτήτων και αρμονικής συνεργασίας μεταξύ των επικοινωνούντων.

2. Η σημασία της επικοινωνίας στις σχολικές μονάδες

Οι σχολικές μονάδες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αποτελούν έναν ιδιαίτερο τύπο οργανισμού. Όπως σε κάθε οργανισμό, έτσι και σε αυτή την περίπτωση, η επιτυχής λειτουργία του εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την αποτελεσματική επικοινωνία όπου πραγματοποιείται στο εσωτερικό του. Ο καθένας λαμβάνει έναν ρόλο, διευθυντή, εκπαιδευτικού, μαθητή, γονέα κτλ., με έναν σκοπό, την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων και ενεργειών. Μάλιστα, ανάμεσά τους διακρίνεται ιεραρχικό σύστημα διοίκησης, το οποίο επιτελεί συγκεκριμένες λειτουργίες, ανάλογα με το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο βρίσκεται. Για την επίτευξη αυτών των στόχων και ενεργειών, το ανώτερο κάθε φορά ιεραρχικό σύστημα διοίκησης της εκπαίδευσης, λαμβάνει κάποιες αποφάσεις, οι οποίες θα πρέπει να υλοποιηθούν από τα κατώτερα στελέχη, μέσα από διάφορες μορφές επικοινωνίας, όπως λεκτική, μη λεκτική, ηλεκτρονική, κτλ. Συνεπώς, η επικοινωνία αποτελεί απαραίτητο εργαλείο για τον συντονισμό και την συνεργασία των ατόμων του οργανισμού. Στη συνέχεια θα αναλυθεί η επικοινωνία που πραγματοποιείται επιμέρους σε μια σχολική μονάδα.

2.1. Η επικοινωνία σε έναν οργανισμό

Ένας οργανισμός αποτελείται από ένα σύνολο ατόμων, οι οποίοι θέτουν κοινούς στόχους, επιτελούν συγκεκριμένες λειτουργίες, διαθέτουν ιεραρχικό σύστημα διοίκησης και η συνεργασία τους έχει μια χρονική διάρκεια (Μπουραντάς κ.α.,2014). Για να συνυπάρξουν, να συντονιστούν και

να συνεργαστούν αυτά τα άτομα, είναι απαραίτητη η μεταξύ τους επικοινωνία, η οποία είναι σημαντική τόσο για τις δραστηριότητες μέσα στον οργανισμό, όσο και έξω από αυτόν. Τα ανώτερα ιεραρχικά στελέχη του συστήματος διοίκησης λαμβάνουν κάποιες αποφάσεις, τις οποίες μεταφέρουν στα κατώτερα στελέχη με διάφορες μορφές επικοινωνίας με σκοπό την υλοποίηση τους. Η αποτελεσματική μεταβίβαση μηνυμάτων που πραγματοποιείται στα πλαίσια ενός οργανισμού, άμεσα ή έμμεσα, ατομικά ή μαζικά, λεκτικά ή μη, με στόχο την επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών του, ονομάζεται οργανωσιακή επικοινωνία (Κοτζαϊβάζογλου & Πασχαλούδης, 2002).

Τα συχνότερα προβλήματα στη λειτουργία ενός οργανισμού, όπως δυσλειτουργίες, σφάλματα, παραλείψεις, ασυνεννοησίες και εντάσεις μεταξύ των ομάδων, σχετίζονται με το κομμάτι της επικοινωνίας. Για την αποτελεσματική λειτουργία και διοίκηση ενός οργανισμού απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η αποτελεσματική επικοινωνία που πραγματοποιείται από τα άτομα που ασκούν διοίκηση, τα οποία αφιερώνουν πάνω από το 70% του χρόνου εργασίας τους για επικοινωνία, με σκοπό την εισροή ή εκροή πληροφοριών (Μπουραντάς & Παπαλεξανδρή, 2003). Άλλωστε, για να αυξηθεί η παραγωγικότητα των εργαζόμενων σημαντική είναι η παρακίνηση που θα λάβουν (Γουναρόπουλος, 2007). Ωστόσο, όλα τα μέλη ενός οργανισμού συμμετέχουν ενεργά στη διαδικασία επικοινωνίας, άλλοτε ως πομποί και άλλοτε ως δέκτες μηνυμάτων.

Μια σχολική μονάδα αποτελεί έναν ιδιαίτερο τύπο οργανισμού, καθώς διαθέτει κοινά βασικά χαρακτηριστικά με έναν οποιοδήποτε οργανισμό, ωστόσο διαφέρει ως προς τη λειτουργία και τον χαρακτήρα της. Πιο συγκεκριμένα, στόχος της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αποτελεί η ολόπλευρη και ισορροπημένη ανάπτυξη των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνατοτήτων των μαθητών, την καλλιέργεια δημιουργικής και κριτικής τους σκέψης και την ανάπτυξη του πνεύματος φιλίας και συνεργασίας, μετατρέποντας τους σε ολοκληρωμένες προσωπικότητες (Κούλα, 2011). Συνεπώς, μια σχολική μονάδα δεν παράγει κάποιο υλικό αγαθό όπως συμβαίνει σε εμπορικούς οργανισμούς, ούτε παρέχει υπηρεσίες όπως οι δημόσιες υπηρεσίες. Σε μια σχολική μονάδα το “παραγόμενο αγαθό” αποτελεί η γνώση και η διάπλαση χαρακτήρα, η “παροχή υπηρεσιών” αναφέρεται στη διδασκαλία και τη μάθηση, ενώ ο “πελάτης” είναι κατά βάση ο μαθητής.

Για την επίτευξη αυτού του στόχου, σημαντικός είναι ο ρόλος του προσωπικού, δηλαδή των εκπαιδευτικών που απαρτίζουν την κάθε σχολική μονάδα. Ο ρόλος αυτός είναι πολυσύνθετος και το έργο του αξιοθαύμαστο. Εκτός από τη μετάδοση της γνώσης των γραμμάτων και της γνώσης της ζωής στους μαθητές, ο εκπαιδευτικός συνδράμει στην εξέλιξη μιας ολόκληρης γενιάς πολιτών, λειτουργώντας σε πολλά και διαφορετικά πλαίσια, όπως ηγεσίας, διοίκησης, νόμων, γονέων παιδιών και συναδέλφων. Είναι φανερό πως σε μια σχολική μονάδα λαμβάνει μέρος ένα σύνολο μελών και φορέων. Συνεπώς, κρίνεται απαραίτητη η ύπαρξη της επικοινωνίας για την δημιουργία ενός κλίμα-

τος συνεργασία και συντονισμού και κατ' επέκταση για την εύρυθμη λειτουργία του (Σταμάτης , 2015).

2.2. Η επικοινωνία μεταξύ των εκπαιδευτικών μιας σχολικής μονάδας

Για την εξασφάλιση της επιτυχίας σε κάποια επιχείρηση ή οργανισμό, σημαντικός είναι ο ρόλος του ηγέτη. Ως ηγέτης ορίζεται το άτομο όπου μέσα από κάποιες ενέργειες καταφέρνει να κάνει άλλα άτομα να τον ακολουθούν εθελοντικά και πρόθυμα (Μπουραντάς κ.α.,2014), όπως για παράδειγμα ο δάσκαλος που κάνει το παιδί να διαβάσει με κέφι, ενθουσιασμό και αφοσίωση, ή ο προϊστάμενος που πετυχαίνει εξαιρετικά αποτελέσματα με την βοήθεια των ικανοποιημένων συνεργατών του. Στην περίπτωση της εκπαιδευτικής μονάδας, τα βασικά μέλη, τα οποία ευθύνονται για την οργάνωση, την λήψη και την υλοποίηση των στόχων του οργανισμού, είναι οι εκπαιδευτικοί.

Σύμφωνα με το σύστημα ιεραρχίας που ισχύει στον χώρο της εκπαίδευσης, στην κορυφή της πυραμίδας βρίσκεται το υπουργείο παιδείας, στη συνέχεια οι περιφερειακές διευθύνσεις και τέλος ο διευθυντής της εκάστοτε εκπαιδευτικής μονάδας. Ο διευθυντής επιλέγεται με κριτήριο την προϋπηρεσία και τις εξειδικευμένες σπουδές που διαθέτει, ενώ είναι υπεύθυνος για την οργάνωση και την ομαλή λειτουργία του σχολείου. Ο ρόλος του κρίνεται κομβικός καθώς βρίσκεται σε διαρκή αλληλεπίδραση με όσους παράγοντες εμπλέκονται στην εκπαιδευτική διαδικασία, όπως ανώτερα εκπαιδευτικά κλιμάκια, συναδέλφους εκπαιδευτικούς, μαθητές και γονείς (Παπαναούμ-Τζίκα & Χατζηπαναγιώτου, 2003). Βασικός του όμως στόχος, είναι η διαμόρφωση ενός κατάλληλου εκπαιδευτικού περιβάλλοντος και η οικοδόμηση διαπροσωπικών σχέσεων μεταξύ των εμπλεκομένων. Συνεπώς, η επικοινωνία και η επικοινωνιακή ικανότητα, αποτελούν σημαντικό παράγοντα στην αποτελεσματική διοίκηση όπου θα ασκήσει ο κάθε διευθυντής.

Σε αυτό το σημείο, είναι σημαντικό να γίνει διάκριση μεταξύ της σχολικής διεύθυνσης και της σχολικής ηγεσίας. Σύμφωνα με την ελληνόγλωσση και ξενόγλωσση βιβλιογραφία η σχολική διεύθυνση αφορά τη καθημερινή διοίκηση του σχολείου, ενώ η σχολική ηγεσία τους μακροπρόθεσμους στόχους που θέτει το σχολείο σχετικά με το όραμα και τους στόχους του (Πασιαρδής, 2012). Και στις δύο περιπτώσεις, ο διευθυντής αναλαμβάνει τον ηγετικό ρόλο, ωστόσο, πλήθος προσεγγίσεων υποστηρίζουν την άποψη όπου δεν θέλει ως αποκλειστικό “εκπαιδευτικό” ηγέτη τον διευθυντή και τα τοπικά στελέχη της εκπαίδευσης, αλλά το σύνολο των εκπαιδευτικών του κάθε σχολείου (Κατσαρός, 2008). Η συνεργασία και η από κοινού δράση που πραγματοποιείται εκ μέρους των εκ-

παιδευτικών, είναι αυτή που θα συμβάλει στην επίτευξη των στόχων που έχει θέσει ο οργανισμός της σχολικής μονάδας.

Σαφώς, σε έναν εργασιακό χώρο όπως είναι και το σχολείο, υφίστανται οι επαγγελματικές σχέσεις μεταξύ των εργαζόμενων, οι οποίες βασίζονται στην δομή της ιεραρχίας, ωστόσο παράλληλα αναπτύσσονται και ανθρώπινες διαπροσωπικές σχέσεις που βασίζονται στο συναίσθημα. Η συνύπαρξη αυτών των δύο ειδών σχέσεων μπορεί να δημιουργήσει ένα καλό εργασιακό κλίμα και να έχει θετικά αποτελέσματα στην αποδοτικότητα, στην συνεργασία των μελών, στην διοίκηση και στην οργάνωση ενός οργανισμού (Κούλα, 2011). Άλλωστε, μια καλή επικοινωνία σε συνδυασμό με καλές διαπροσωπικές σχέσεις, δημιουργούν ένα κατάλληλο περιβάλλον για επίλυση τυχόν συγκρούσεων ή προβλημάτων. Συνεπώς, ο τρόπος διοίκησης που θα ασκήσει ο διευθυντής, η παρακίνηση που θα δέχονται οι εκπαιδευτικοί και η επικοινωνία που θα αναπτυχθεί μεταξύ τους, σε συνάρτηση με την ατομική συμπεριφορά του κάθε εργαζομένου, θα επιδράσουν αναλόγως στην ανάπτυξη των διαπροσωπικών σχέσεων και επακολούθως στην λειτουργία και την απόδοση του εκπαιδευτικού οργανισμού.

2.3. Η επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών

Εκτός από τους εκπαιδευτικούς, σημαντικός παράγοντας αποτελεσματικότητας και αποδοτικότητας της σχολικής μονάδας αποτελούν και οι μαθητές, καθώς σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως συνδιαμορφωτές του σχολικού κλίματος. Ωστόσο, για να επιτευχθεί σωστά αυτή η συνεργασία, σημαντική είναι η επικοινωνία που πραγματοποιείται μεταξύ τους.

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη ενότητα, υπεύθυνος της σχολικής μονάδας θεωρείται ο διευθυντής, ο οποίος ηγείται της διοίκησης και της λειτουργίας της μονάδας. Για να επιτύχει αυτό το σκοπό, σημαντική κρίνεται η επικοινωνία του τόσο με τους υπόλοιπους εκπαιδευτικούς της μονάδας όσο και με το σύνολο των μαθητών της. Μάλιστα, η συνεργασία που αναπτύσσεται με τον διευθυντή και τους εκπαιδευτικούς, αποτελεί μια πρώτη έμμεση επικοινωνία διευθυντή- μαθητών (Τζώτζου & Αναστασόπουλος, 2005). Ωστόσο, υπάρχουν και περιπτώσεις άμεσης επικοινωνίας του διευθυντή με τους μαθητές, όπως οι ώρες διδασκαλίας όπου υποχρεούται να κάνει με βάση τα χρόνια υπηρεσίας του, οι διάφορες ανακοινώσεις που πραγματοποιεί και αφορούν τους μαθητές, η πρωινή προσευχή, οι εκδηλώσεις του σχολείου, καθώς και σε περιπτώσεις όπου οι μαθητές τον επισκέπτονται για γραφειοκρατικά θέματα ή για προβλήματα όπου αντιμετωπίζουν. Συνεπώς, το πρόγραμμα διδασκαλίας και ένα σύνολο θεμάτων όπως η λειτουργία, τα υλικοτεχνικά προβλήματα, η

υπακοή και η τήρηση των κανόνων, αφενός αφορούν το αποτέλεσμα συνεργασίας μεταξύ διευθυντή και εκπαιδευτικών, αλλά αφορούν και τους ίδιους τους μαθητές.

Τόσο οι διευθυντές όσο και οι εκπαιδευτικοί κατά τη διάρκεια του σχολικού ωραρίου αλλά και πέραν αυτού, βρίσκονται σε μια διαρκή, άμεση ή έμμεση, επικοινωνία με τους μαθητές τους. Μάλιστα, αυτή η επικοινωνία καλύπτει τόσο εκπαιδευτικές όσο και συναισθηματικές ανάγκες, ενώ ταυτόχρονα ενισχύει και την εκπαιδευτική διαδικασία. Ωστόσο, για να επιτευχθεί αυτή η διαδικασία, είναι σημαντικό ο εκπαιδευτικός να κατέχει κάποιες επικοινωνιακές δεξιότητες ώστε να αναπτύξει ένα φιλικό και κατάλληλο περιβάλλον για την εκπαιδευτική διαδικασία (Ζυγούρης & Μαυροειδής, 2011). Πιο συγκεκριμένα, χρησιμοποιεί τον διάλογο, τη λεκτική ή μη επικοινωνία, την ενεργητική ακρόαση, επιδιώκει την αλληλεπίδραση, ενθαρρύνει τους μαθητές, προσπαθεί να κεντρίσει το ενδιαφέρον τους και τους δίνει κίνητρα να συμμετέχουν στη διαδικασία της μάθησης. Ακόμη, η ενσυναίσθηση του εκπαιδευτικού έχει αποδειχθεί ότι ενισχύει την δημιουργία δεσμών με τους μαθητές του και συμβάλει σημαντικά στην προαγωγή της αυτόνομης μάθησης τους (Arghode, Yalvac & Liew, 2013).

Είναι φανερό πως στο περιβάλλον μίας σχολικής τάξης, τα άτομα που εμπλέκονται βρίσκονται καθημερινά σε επαφή, αλληλεπιδρούν, αλληλοεπηρεάζονται και δημιουργούν διαπροσωπικές σχέσεις. Σε αυτό το σημείο, είναι σημαντικό να τονιστεί η μοναδικότητα του κάθε παιδιού, με τις δικές του εμπειρίες, την δική του προσωπικότητα και την δική του ψυχοσύνθεση, τα οποία ο εκπαιδευτικός οφείλει να τα λαμβάνει υπόψη του, να τα σέβεται και να επικοινωνεί ισότιμα με όλους τους μαθητές ανεξαιρέτως (Ξωχέλης, 2006). Άλλωστε, η δημιουργία μιας καλής σχέσης και μιας επίσης καλής επικοινωνίας συμβάλει στην επίτευξη του βασικού στόχου της εκπαίδευσης, όπου έγκειται στην προσωπική επιθυμία του μαθητή για γνώση, κοινωνικοποίηση και ψυχική ανάπτυξη.

2.4. Η επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικών και γονέων

Το σχολείο αποτελεί σημαντικό παράγοντα στη ζωή ενός ατόμου και ιδιαίτερα στην ψυχοσωματική του ανάπτυξη. Ωστόσο, η οικογένεια είναι αυτή που θα μεταδώσει στο παιδί αξίες, αρχές, γνώσεις και δεξιότητες, τις οποίες το σχολείο έρχεται να τις συμπληρώσει. Θα μπορούσαμε να πούμε, ότι η οικογένεια και το σχολείο είναι δυο διαφορετικά κοινωνικά συστήματα με ένα κοινό αντικείμενο, το παιδί και την κοινωνικοποίηση του (Ζηλιασκοπούλου, 2014). Μια σχολική μονάδα, θέτει ως βασικό της στόχο την εκπαίδευση, την κοινωνικοποίηση και την ψυχική ανάπτυξη του παιδιού, δίνοντας του όλα τα απαραίτητα εφόδια για την μετέπειτα πορεία της ζωής του. Από την

άλλη, μια οικογένεια εμπιστεύεται μια σχολική μονάδα, θέτοντας το ίδιο στόχο για το παιδί. Συνεπώς η συνεργασία οικογένειας- σχολείου κρίνεται απαραίτητη.

Για να επιτευχθεί όμως μια καλή συνεργασία, προϋποθέτει την επίτευξη μιας εξίσου καλής επικοινωνίας. Όπως έχει αποδειχθεί μέσα από διάφορες έρευνες, όταν το σχολείο αναπτύσσει μια καλή σχέση επικοινωνίας και συνεργασία με τις οικογένειες των παιδιών, τότε τα αποτελέσματα της εκπαίδευσης και της απόδοσης των μαθητών είναι καλύτερα (Μερκούρη & Σταμάτη, 2009). Άλλωστε, η συνεργασία σχολείου- οικογένειας, εξασφαλίζει μια σφαιρική και πιο ολοκληρωμένη εικόνα για την ανάπτυξη, την εξέλιξη και τις ανάγκες του κάθε παιδιού. Για να επιτευχθεί σωστά αυτή η συνεργασία, οι γονείς θα πρέπει να αισθανθούν άνετα, ώστε να επικοινωνήσουν και έπειτα να συζητήσουν με τους εκπαιδευτικούς ζητήματα σχετικά με το παιδί ή με κάποιο προβληματισμό που πιθανόν έχουν. Συνεπώς, οι εκπαιδευτικοί θα πρέπει να καλλιεργήσουν ένα φιλικό και οικείο περιβάλλον επικοινωνίας, τόσο με τα παιδιά όσο και με τους γονείς τους.

3. Οι αλλαγές που επήλθαν στη λειτουργία των σχολικών μονάδων εν μέσω πανδημίας SARS-CoV-2 (COVID-19)

3.1. Γενικά

Με την εμφάνιση των πρώτων κρουσμάτων στον ιό SARS-CoV-2, γνωστό και ως COVID-19, η χώρα μας ακολουθώντας τις παγκόσμιες οδηγίες και το παράδειγμα άλλων χωρών, προχώρησε στην λήψη ορισμένων αποφάσεων. Βασική απόφαση, ήταν ο περιορισμός μετακινήσεων και συνωστισμού ατόμων σε κλειστούς χώρους. Αυτό είχε ως άμεση συνέπεια και την προσωρινή παύση της λειτουργίας σχολικών μονάδων. Ως λύση στην απόφαση αυτή, η οποία όπως αποδείχθηκε είχε αρκετά μεγάλη χρονική διάρκεια, το Υπουργείο Παιδείας προχώρησε στην εφαρμογή των ΤΠΕ (Τεχνολογία Πληροφοριών και Επικοινωνιών) και πιο συγκεκριμένα στην υιοθέτηση της μεθόδου τηλεεκπαίδευσης. Σύμφωνα με αυτή, τόσο οι εκπαιδευτικοί όσο και οι μαθητές, συμμετείχαν στην εκπαιδευτική διαδικασία μέσα από υπολογιστές, σε ένα ειδικά διαμορφωμένο διαδικτυακό περιβάλλον, εν ονόματι webex.

Στην αρχή, η εφαρμογή αυτή ξεκίνησε δίνοντας προτεραιότητα στους μαθητές της Γ' Λυκείου όλης της χώρας και τμηματικά σε νομούς όπου ανέστειλαν πρώτοι την εκπαιδευτική τους λει-

τουργία. Ο νομός Σερρών, ήταν ένας από αυτούς. Έπειτα, λόγω της κρισιμότητας της κατάστασης όπου επικρατούσε, η οποία φαινόταν ότι θα έχει διάρκεια, η εφαρμογή αυτή επεκτάθηκε σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης στο σύνολο της επικράτειας.

Πέραν όμως της εκπαιδευτικής διαδικασίας και η διοίκηση των σχολικών μονάδων πραγματοποιούνταν εξ αποστάσεως, λόγω περιορισμού της κυκλοφορίας. Η μεγαλύτερη πρόκληση που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν όλες οι σχολικές μονάδες ήταν ο συντονισμός και η οργάνωση της εξ αποστάσεως διδασκαλίας. Ήταν μια πρωτόγνωρη εφαρμογή σε μια πρωτοφανή κατάσταση, η οποία προέκυψε απρόσμενα φανερώνοντας την έντονη έως τότε απουσία της χρήσης ΤΠΕ στον χώρο της ελληνικής εκπαίδευσης.

3.2. Οδηγίες τηλεεκπαίδευσης

Το Υπουργείο Παιδείας, με σχετική εγκύκλιο προέβη στην αποστολή email με υποδείξεις προς τους εκπαιδευτικούς σχετικά με τη διαδικασία τηλεεκπαίδευσης. Στόχος ήταν η διατήρηση της επαφής των μαθητών με την εκπαιδευτική διαδικασία και να περιοριστεί όσο το δυνατόν το κόστος απώλειας του διδακτικού χρόνου όπου χάθηκε. Έτσι, σύντομα εξασφαλίστηκε η σχετική άδεια χρήσης ειδικού λογισμικού, αναβαθμίστηκε η πλατφόρμα e-class του Πανελληνίου Σχολικού Δικτύου (Π.Σ.Δ.), εξασφαλίστηκε δωρεάν πρόσβαση στο internet (zerorating) από τους παρόχους κινητής τηλεφωνίας, σταλθηκαν στα σχολεία έγγραφα με αναλυτικές οδηγίες, ενώ παράλληλα αναρτήθηκαν και αναλυτικές οδηγίες σε επίσημες ιστοσελίδες της χώρας (webex.sch.gr & www.minedu.gov.gr).

Αρχικά, σύμφωνα με τις ληφθείσες οδηγίες, οι Διευθυντές των σχολικών μονάδων όφειλαν να ορίσουν ομάδες υποστήριξης, οι οποίες θα αποτελούνταν από τον ίδιο, ως υπεύθυνο, και από τουλάχιστον έναν εκπαιδευτικό με εξειδικευμένες ψηφιακές δεξιότητες, όπως εκπαιδευτικός Πληροφορικής (ΠΕ86), επιμορφωτής Β' επιπέδου ΤΠΕ κτλ. Σκοπός αυτής της ομάδα ήταν η υποστήριξη των συναδέλφων εκπαιδευτικών της σχολικής μονάδας. Στη συνέχεια, στάλθηκε σε όλους τους εκπαιδευτικούς email με αναλυτικές οδηγίες για την εγκατάσταση και χρήση της εφαρμογής του webex, καθώς και το πώς θα δημιουργήσει ο καθένας τη δική του ατομική ψηφιακή τάξη διδασκαλίας. Κάθε τέτοια ψηφιακή τάξη αντιστοιχούσε σε έναν μοναδικό, προσωπικό σύνδεσμο τον οποίο κατείχε ο εκπαιδευτικός και μοιραζόταν με τους μαθητές του, με βάση το πρόγραμμα που είχε οριστεί, καθόλη τη διάρκεια της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Έπειτα, οι οδηγίες πρότειναν οι Διευθυντές να ενημερώσουν τους γονείς των μαθητών σχετικά με τη νέα διαδικασία και να συντονίσουν την επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών. Έτσι, οι εκπαιδευτικοί σε συνεργασία με τον Διευθυντή, διαμόρφωσαν το πρόγραμμα για κάθε σχολική τάξη, το οποίο κοινοποίησαν στους γονείς, μαζί με τον κατάλληλο σύνδεσμο, μέσω του οποίου θα πραγματοποιούνταν από εκεί και στο εξής η διδασκαλία. Ωστόσο, τους ζητήθηκε το πρόγραμμα να διαμορφωθεί με τέτοιο τρόπο ώστε να επιμεριστεί ισομερώς η χρήση του φορτίου του διαδικτύου στις εκπαιδευτικές βαθμίδες. Έτσι, το δημοτικό πραγματοποιούσε τηλεκπαίδευση κατά το διάστημα 08:00- 12:00, το γυμνάσιο 12:00-16:00 και το λύκειο 08:00- 16:00.

Η επιλεγμένη πλατφόρμα, παρείχε μια πλήρως διαδραστική τάξη κατά την οποία ο εκπαιδευτικός μπορούσε να μοιραστεί αρχεία, παρουσιάσεις, καθώς και την εικόνα της οθόνης του με τους μαθητές του, ενώ παράλληλα είχε και την δυνατότητα να σημειώνει πάνω σε αυτά. Μεταξύ άλλων, ο εκπαιδευτικός μπορούσε να διαχειριστεί τα μικρόφωνα των μαθητών, ώστε να επιφέρει ησυχία, να “κλειδώσει” την τάξη μη επιτρέποντας την είσοδο σε άλλους χρήστες ή ακόμη και να βγάλει κάποιον μαθητή εκτός της διαδικασίας. Από την άλλη, οι μαθητές μπορούσαν να λάβουν τον λόγο και να υποβάλλουν ερωτήματα με τη χρήση “του χεριού”, ένα κουμπί που ενημέρωνε τον συντονιστή- εκπαιδευτικό για την επιθυμία του συγκεκριμένου χρήστη για συμμετοχή. Επίσης, μπορούσαν να επικοινωνήσουν και γραπτά, αλλά και να έρθουν σε οπτική επαφή τόσο με τον εκπαιδευτικό, όσο και με τους συμμαθητές τους.

Η αιφνιδιαστική εφαρμογή των ΤΠΕ και της τηλεκπαίδευσης στον τομέα της εκπαίδευσης, σαφώς και βρήκε απροετοίμαστους τους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι ήρθαν αντιμέτωποι με ένα πλήθος οδηγιών και μια διαδικασία εντελώς άγνωστη μέχρι τότε, στα πλαίσια μια δύσκολης κατάστασης πανδημίας και εγκλεισμού. Ωστόσο, δεν έμειναν άπραγοι, ανέσυραν, εμπλούτισαν και επικαιροποίησαν σχετικές γνώσεις και δεξιότητες και προσπάθησαν να τις εφαρμόσουν στην πράξη. Πολλοί μάλιστα, εκπαιδευτικοί παρακολούθησαν και ορισμένα προαιρετικά σεμινάρια επιμόρφωσης ΤΠΕ.

Πηγή: mined.gov.gr

3.3. Τηλεκπαίδευση και εφαρμογή των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία

Η εκπαίδευση είναι μια εμπειρία, αλληλεπίδρασης, συνεργασίας και οικοδόμησης ενός δικτύου ενίσχυσης των μαθησιακών αποτελεσμάτων, όπου συντελείται υπό την ευθύνη καταρτισμέ-

νων επαγγελματιών (εκπαιδευτικοί) και υλοποιείται σε έναν φυσικό χώρο (σχολείο). Ορισμένες φορές όμως, οι συνθήκες οδηγούν στην ανάγκη υλοποίησης αυτής της διαδικασίας, εκτός του σχολικού χώρου. Πρόσφατο παράδειγμα αποτελεί η τηλεκπαίδευση που εφαρμόστηκε καθολικά σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης, λόγω περιοριστικών μέτρων λόγω έξαρσης του ιού SARS-CoV-2 (COVID-19).

Με τον όρο τηλεκπαίδευση, αναφερόμαστε στην διαδικασία παροχής διδακτικών υπηρεσιών από έναν φορέα παροχής εκπαιδευτικού υλικού προς ένα σύνολο ατόμων, μέσω της διαδικτυακής τεχνολογίας (Σταχτέας & Σταχτέας, 2020). Η τηλεκπαίδευση συνήθως, πραγματοποιείται με τη βοήθεια Η/Υ και τη χρήση ειδικών λογισμικών, λαμβάνοντας σύγχρονη ή ασύγχρονη μορφή. Η διαφορά μεταξύ των δύο, εντοπίζεται στον συντονισμό μεταξύ μηνύματος και εκπαιδευτικού υλικού. Στην περίπτωση της ταυτόχρονης αποστολής, έχουμε σύγχρονη τηλεκπαίδευση, ενώ στην αντίθετη περίπτωση, ασύγχρονη. Η ασύγχρονη μορφή τηλεκπαίδευσης είναι περισσότερο δημοφιλής και ευρέως διαδεδομένη, καθώς προϋποθέτει λιγότερες τεχνικές και οικονομικές απαιτήσεις. Αντίθετα, η σύγχρονη τηλεκπαίδευση προϋποθέτει ειδικό λογισμικό, ανάλογο hardware, υψηλές ταχύτητες internet και έχουν πιο πολύπλοκη χρήση, τόσο για τους εκπαιδευτικούς όσο και για τους μαθητές (Σταχτέας & Σταχτέας, 2020).

Γίνεται αντιληπτό, ότι με την υιοθέτηση της τηλεκπαίδευσης πραγματοποιείται μια ουσιαστική και καίρια εφαρμογή των ΤΠΕ στην εκπαιδευτική διαδικασία. Άλλωστε, η σύγχρονη ψηφιακή εποχή δημιουργεί νέες ανάγκες και συνθήκες κατά τις οποίες ο ψηφιακός γραμματισμός κρίνεται απαραίτητος. Μια καλή εφαρμογή που μπορεί να βοηθήσει σε αυτό, είναι ο εμπλουτισμός της παραδοσιακής- συμβατικής μάθησης με νέες συμπληρωματικές μορφές, όπως είναι η ηλεκτρονική μάθηση (Μπίκος, 2012).

Η εισαγωγή των ΤΠΕ στη εκπαίδευση δεν είναι μόνο αναπόφευκτη επιλογή, αλλά πλέον και απαραίτητη (Κλάδη- Κόκκινου, 2011). Γεγονός που αποδεικνύεται και στην περίπτωση της πανδημίας, κατα την οποία αξιοποιήθηκε το διαδίκτυο και η τεχνολογία των υπολογιστών, με σκοπό την διατήρηση επαφής μεταξύ εκπαιδευτικών- μαθητών και την εν μέρη, αναπλήρωσης της εκπαιδευτικής διαδικασίας μέσω εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (τηλεκπαίδευσης). Ωστόσο, υπάρχουν και ορισμένες προϋποθέσεις, οι οποίες θα πρέπει να εξασφαλιστούν για να είναι και αποτελεσματική αυτή η εφαρμογή. Πρώτη και βασική προϋπόθεση, αποτελούν οι φυσικοί πόροι, όπως υπολογιστικά συστήματα, περιφερειακές συσκευές κτλ., ο ψηφιακός εγγραμματισμός και τέλος, ο τρόπος με τον οποίον θα χρησιμοποιηθούν.

Εφόσον εξασφαλιστούν αυτές οι προϋποθέσεις, ανάλογο ενδιαφέρον και προσοχή θα πρέπει να δοθεί για στους στόχους που θα τεθούν στα πλαίσια αυτής την εφαρμογής. Πιο συγκεκριμένα, οι στόχοι αυτοί περιγράφονται από:

- την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των μαθητών, μέσα από την εμπειρία τους με έναν διαφορετικό τρόπο μετάδοσης της γνώσης, προσαρμοσμένο στις σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες,
- την αξιοποίηση των εμπειριών και των δεξιοτήτων των μαθητών, με αποτέλεσμα την ενεργό συμμετοχή τους στην διαδικασία της μάθησης,
- την συμπερίληψη της προσωπικής επίγνωσης και θέλησης στην διαδικασία οικοδόμησης της γνώσης, γνωστή και ως θεωρία της εκούσιας μάθησης και
- την ενθάρρυνση των μαθητών να εκφράζουν τις απόψεις, τις αντιλήψεις και τις ιδέες τους, με σκοπό τη διαμόρφωση ενός δημοκρατικότερου σχολείου (Μπίκος, 2012).

Μέρος δεύτερο: Έρευνα

Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα της έρευνας

Μέσα από την θεωρητική προσέγγιση που προηγήθηκε στη παρούσα έρευνα, αναδείχθηκε η σπουδαιότητα της επικοινωνίας στα πλαίσια λειτουργίας και διοίκησης μιας σχολικής μονάδας. Η έρευνα πραγματοποιήθηκε με σκοπό να μελετήσει την επικοινωνία που έλαβε χώρα εν μέσω τηλεκπαίδευσης και πανδημίας του ιού SARS-CoV-2, η οποία διέφερε με τα μέχρι τότε γνωστά δεδομένα. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην χρήση ΤΠΕ για την επίτευξη αυτού του σκοπού.

Το ερευνητικό πλαίσιο της εργασίας είχε ως άμεσο στόχο την διερεύνηση του τρόπου με τον οποίο βίωσαν οι εκπαιδευτικοί της Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του Ν. Σερρών την διαδικασία επικοινωνίας εν μέσω τηλεκπαίδευσης. Έτσι, μελετήθηκαν οι απόψεις ενός αντιπροσωπευτικού δείγματος εκπαιδευτικών που υπηρετούν σε νηπιαγωγεία, δημοτικά, γυμνάσια και λύκεια του νομού, με βασικό άξονα ένα σύνολο ερευνητικών ερωτημάτων:

- Ποιες οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη μέθοδο τηλεκπαίδευσης;
- Μπορεί η τηλεκπαίδευση να αντικαταστήσει ή να συμπληρώσει τη δια ζώσης εκπαιδευτική διαδικασία, σύμφωνα με την γνώμη των εκπαιδευτικών;
- Ποια ήταν τα εμπόδια που συνάντησαν οι εκπαιδευτικοί στην διαδικασία τηλεκπαίδευσης;
- Με ποιον τρόπο διαχειρίστηκαν οι εκπαιδευτικοί την σχετική πλατφόρμα webex;
- Με ποια άτομα επέλεξαν να επικοινωνούν αυτό το διάστημα οι εκπαιδευτικοί; Και ποια μέσα χρησιμοποίησαν;
- Υπήρξε επιρροή στις διαπροσωπικές τους σχέσεις με τους συναδέλφους τους;

Μεθοδολογία της έρευνας

Δείγμα

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε τον Δεκέμβριο του 2022, απευθυνόμενη σε εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του νομού Σερρών. Το δείγμα όπου αναλύθηκε από τη δεδομένη έρευνα, συνολικού αριθμού 153 εκπαιδευτικών, αποτελούνταν από 116 γυναίκες, 36 άνδρες και έναν συμμετέχοντα που επέλεξε την διαθέσιμη επιλογή “Άλλο”.

Το δείγμα επιλέχθηκε με τη μέθοδο της τυχαίας δειγματοληψίας, καθώς συγκεντρώθηκαν οι σχολικές μονάδες νηπιαγωγείου, δημοτικού, γυμνασίου και λυκείων του νομού και επιλέχθηκαν

τυχαία μερικές εξ αυτών, έως ότου συγκεντρωθεί ένας ικανοποιητικός αριθμός συμμετεχόντων εκπαιδευτικών. Η επιλογή του εν λόγω δείγματος έγινε με βάση το σύνολο των σχολικών μονάδων του νομού και σε συνάρτηση με το γεγονός ότι η ερευνήτρια δεν είναι εν ενεργεία εκπαιδευτικός, συνεπώς δεν είχε εύκολη πρόσβαση σε εκπαιδευτικές μονάδες. Ωστόσο, οι επιλεγθέντες εκπαιδευτικοί αποτελούν ένα ικανοποιητικό αντιπροσωπευτικό υποσύνολο του συνολικού αριθμού εκπαιδευτικών της πόλης, ως μια μικρογραφία αυτών.

Συλλογή δεδομένων

Το μέσο συλλογής δεδομένων που επιλέχθηκε, ήταν το ερωτηματολόγιο, το οποίο κατασκευάστηκε ειδικά για την εξυπηρέτηση των σκοπών της έρευνας. Η δημιουργία του έγινε ηλεκτρονικά με τη βοήθεια του εργαλείου κατασκευής φορμών Google Docs, το οποίο είναι ελεύθερης πρόσβασης. Στη συνέχεια, συγκεντρώθηκε μια λίστα με όλες τις σχολικές μονάδες πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του νομού Σερρών, η οποία χρησιμοποιήθηκε για την ηλεκτρονική αποστολή του ερωτηματολογίου. Πιο συγκεκριμένα, επιλέχθηκαν τυχαία κάποιες σχολικές μονάδες, οι οποίες έλαβαν στη ηλεκτρονική διεύθυνση του σχολείου, ενημερωτικά mail για την συμμετοχή τους στην έρευνα, καθώς και τον σύνδεσμο του ερωτηματολογίου. Η καταγραφή των απαντήσεων γινόταν αυτόματα σε μια ηλεκτρονική βάση δεδομένων και η διαδικασία συμμετοχής έλαβε τέλος όταν συμπληρώθηκε ένας ικανοποιητικός αριθμός συμμετοχών.

Οι συμμετέχοντες επιλέχθηκαν με βάση το επαγγελματικό τους κριτήριο, σύμφωνα με το οποίο όλοι ήταν εκπαιδευτικοί πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, εργαζόμενοι σε κάποια σχολική μονάδα του νομού. Επίσης, βασική προϋπόθεση για τη συμμετοχή αυτών των ατόμων ήταν η πρόσβαση στο διαδίκτυο, ενώ η διάθεση λογαριασμού ηλεκτρονικού ταχυδρομείου για την παραλαβή του ερωτηματολογίου, ήταν προαιρετική. Ο σύνδεσμος στάλθηκε στην ηλεκτρονική διεύθυνση του σχολείου, από όπου στη συνέχεια κοινοποιήθηκε στο σύνολο των εκπαιδευτικών της κάθε μονάδας.

Η επιλογή του ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου ως εργαλείο συλλογής δεδομένων, έγινε καθώς κρίθηκε ως το καταλληλότερο εργαλείο για την πραγματοποίηση της παρούσας έρευνας. Πιο συγκεκριμένα, το ερωτηματολόγιο εξασφαλίζει στους συμμετέχοντες μια ανωνυμία η οποία τους επιτρέπει να εκφράσουν ελεύθερα τη γνώμη τους. Από την άλλη, η ηλεκτρονική του μορφή προσέφερε το πλεονέκτημα του μηδενικού κόστους, τη δυνατότητα συμπλήρωσης χωρίς τη φυσική παρουσία της ερευνήτριας, την άμεση συλλογή των απαντήσεων και τη βατή αποκωδικοποίηση τους.

Συνεπώς, το σύνολο αυτών των πλεονεκτημάτων, οδήγησε στην επιλογή του συγκεκριμένου εργαλείου για τη συλλογή των δεδομένων της έρευνας.

Δομή ερωτηματολογίου

Το ερωτηματολόγιο της έρευνας δομήθηκε με τρόπο ώστε να είναι εύκολο και σύντομο στη συμπλήρωση του. Συγκεκριμένα, αποτελείται από 19 υποχρεωτικές ερωτήσεις κλειστού τύπου, οι οποίες εμπεριέχουν κλίμακες διάταξης ώστε να επιτρέπουν την ακόλουθη στατιστική επεξεργασία και ανάλυση των αποτελεσμάτων. Για τις ερωτήσεις χρησιμοποιήθηκαν: α) κλίμακες απλής επιλογής για την επιλογή μίας απάντησης από μια σειρά προτεινόμενων απαντήσεων, β) κλίμακες πολλαπλής επιλογής, δηλαδή επιλογής μίας ή και περισσότερων απαντήσεων από μια σειρά προτεινόμενων απαντήσεων και γ) κλίμακες τύπου Likert πέντε βαθμίδων, από το “Καθόλου” έως το “Πάρα πολύ”, με σκοπό τη μέτρηση του βαθμού συχνότητας και συμφωνίας.

Συνολικά, το ερωτηματολόγιο αποτελείται από τρία βασικά μέρη, τα οποία αναλύονται στη συνέχεια:

1. Στο πρώτο μέρος, βρίσκεται το εισαγωγικό σημείωμα και τα δημογραφικά στοιχεία. Πιο συγκεκριμένα, σε αυτή την ενότητα αναφέρεται ο σκοπός διεξαγωγής της έρευνας, τονίζεται τόσο η εμπιστευτικότητα των απαντήσεων, όσο και η ασφάλεια των προσωπικών δεδομένων των συμμετεχόντων, ενώ επισημαίνεται και η σημαντικότητα της συμμετοχής τους. Έπειτα ακολουθούν επτά ερωτήσεις που σχετίζονται με τα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων, όπως το φύλο, η ηλικιακή ομάδα, το επίπεδο εκπαίδευσης, η βαθμίδα της σχολικής μονάδας όπου εργάζονται, τα χρόνια προϋπηρεσίας, το επίπεδο γνώσης Η/Υ, καθώς και σπουδές σχετικές με την διοίκηση.
2. Στο δεύτερο μέρος, ακολουθούν οι εισαγωγικές ερωτήσεις, με σκοπό να μελετηθούν οι απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την μέθοδο της τηλεκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, στην αρχή ζητείται από τους συμμετέχοντες να εκφράσουν την συμφωνία ή την διαφωνία τους σχετικά με τη χρήση τηλεκπαίδευσης σε περίοδο πανδημίας, αλλά και πέρα από αυτή, ποια τάξη χαρακτηρίζεται από μεγαλύτερη συμμετοχή, τους λόγους με τους οποίους σχετιζόταν η απουσία ενός μαθητή από τη διαδικασία τηλεκπαίδευσης, αλλά και ποια ήταν τα προβλήματα τα οποία αντιμετώπισαν με αυτή τη μέθοδο διδασκαλίας.
3. Στο τρίτο και τελευταίο μέρος του ερωτηματολογίου, οι ερωτήσεις αναφέρονται στην επικοινωνία που έλαβε μέρος εκείνο το διάστημα. Οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν για το πώς επηρεάστηκαν οι σχέσεις με τους συναδέλφους τους, για το πώς διαχειρίστηκε η πλατφόρμα τη-

λεκπαίδευσης webex, για τη συχνότητα επικοινωνίας, καθώς και για τον τρόπο με τον οποίο πραγματοποιήθηκε η ενημέρωση σχετικά με τη νέα διαδικασία διδασκαλίας την οποία κλήθηκαν να εφαρμόσουν.

Ανάλυση ευρημάτων

Η στατιστική ανάλυση των αποτελεσμάτων της παρούσας έρευνας πραγματοποιήθηκε με τη χρήση του λογισμικού ανοιχτού κώδικα JASP - JASP Team (2020). JASP (Version 0.16.3.0). Το λογισμικό αυτό, διατίθεται δωρεάν, ενώ διδάχθηκε και στα πλαίσια του δεδομένου μεταπτυχιακού προγράμματος.

Έλεγχος αξιοπιστίας μέσω δείκτη εσωτερικής συνέπειας Cronbach's alpha

Η ανάλυση της αξιοπιστίας του ερωτηματολογίου έγινε με σκοπό να διασφαλιστεί η συνέπεια του ερωτηματολογίου και κατ' επέκταση η σωστή διεξαγωγή της έρευνας. Προηγήθηκε της στατιστικής ανάλυσης των απαντήσεων των συμμετεχόντων, προκειμένου να μετρηθεί και να αναλυθεί το κατά πόσο τα στοιχεία αυτά είναι αξιόπιστα.

Η αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής τόσο σε μια υποκλίμακα, όσο και σε ολόκληρη κλίμακα εκτιμάται με το συντελεστή Cronbach's alpha που δείχνει την ομοιογένεια μιας κλίμακας. Για να θεωρείται αποδεκτή, η τιμή του Cronbach's alpha πρέπει να είναι $>0,7$. Όσο μεγαλύτερη είναι η τιμή του συντελεστή Cronbach's alpha τόσο μεγαλύτερη είναι η αξιοπιστία εσωτερικής συνοχής (Litwin, 1995). Τα αποτελέσματα του ελέγχου αξιοπιστίας για τις μεταβλητές του ερωτηματολογίου, παρατίθενται στον παρακάτω πίνακα. Από τις τιμές του δείκτη α γίνεται αντιληπτό ότι τόσο οι επιμέρους δείκτες για τις επιμέρους μεταβλητές, όσο και ο γενικός δείκτης (0,769), είναι μεγαλύτεροι από την τιμή 0,7 (Πίνακας 1), γεγονός που συνηγορεί στη χρήση των δεδομένων της έρευνας για ασφαλή εξαγωγή συμπερασμάτων, δεδομένου ότι η συλλογή έγινε με ένα αξιόπιστο ερωτηματολόγιο όπως αποδείχθηκε από την ανάλυση.

Πίνακας 1: Ο συντελεστής αξιοπιστίας Cronbach's Alpha του ερωτηματολογίου

<i>Frequentist Scale Reliability Statistics</i>	
<i>Estimate</i>	<i>Cronbach's α</i>
<i>Point estimate</i>	0,772
<i>Frequentist Individual Item Reliability Statistics</i>	

Πίνακας 1: Ο συντελεστής αξιοπιστίας Cronbach's Alpha του ερωτηματολογίου

<i>Item</i>	<i>If item dropped</i>
	<i>Cronbach's α</i>
<i>SEX</i>	0,777
<i>AGE</i>	0,795
<i>EDUCATIONAL_LEVEL</i>	0,785
<i>WORK_EXPERIENCE</i>	0,794
<i>COMPUTER_KNOWLEDGE</i>	0,785
<i>MORE_PARTICIPATION_IN_CLASS</i>	0,769
<i>INTERPERSONAL_RELATIONSHIPS</i>	0,774
<i>WEBEX_AND_CAMERAS</i>	0,736
<i>WEBEX_AND_MICRORHONES</i>	0,743
<i>WEBEX_AND_STUDENTS' PARTICIPATION</i>	0,736
<i>MEAN_I</i>	0,718
<i>WEBEX_AND_NETWORK_OUTAGES</i>	0,763
<i>COMMUNICATION_FREQUENCY_WITH STUDENTS</i>	0,739
<i>COMMUNICATION_FREQUENCY_WITH OTHER TEACHERS</i>	0,747
<i>COMMUNICATION_FREQUENCY_WITH PARENTS</i>	0,737
<i>MEAN_II</i>	0,730

Ανάλυση προσωπικών στοιχείων του δείγματος

Η πρώτη ενότητα του ερωτηματολογίου της έρευνας περιλαμβάνει επτά ερωτήσεις σχετικές με τα δημογραφικά στοιχεία του δείγματος του υπό μελέτη πληθυσμού. Σκοπός αυτής της ενότητας είναι η αποσαφήνιση των βασικότερων χαρακτηριστικών των συμμετεχόντων και η δημιουργία μιας ολοκληρωμένης εικόνας για αυτούς. Στον παρακάτω Πίνακα 2, παρουσιάζονται όλες οι εκτιμήσεις των συχνοτήτων:

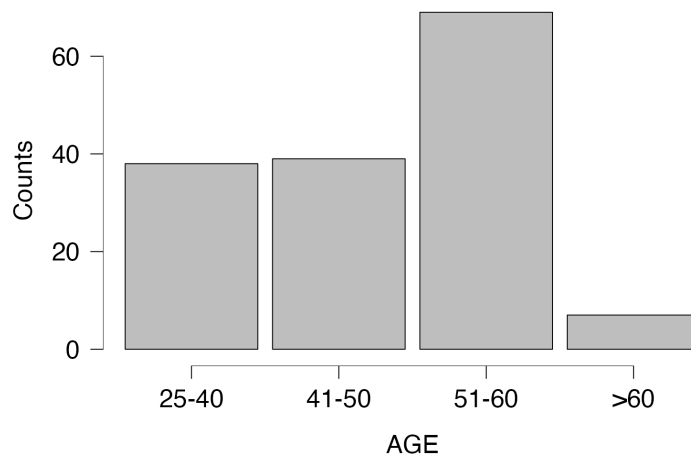
Πίνακας 2: Κατανομή συχνοτήτων και σχετικών % στοιχείων των συμμετεχόντων

		Συχνότητα	Ποσοστό %
Φύλο	<i>Άνδρες</i>	36	23,5
	<i>Γυναίκες</i>	116	75,8
	<i>Άλλο</i>	1	0,7
Ηλικιακή ομάδα	<i>25-40</i>	38	24,8
	<i>41-50</i>	39	25,5
	<i>51-60</i>	69	45,1
	<i>>60</i>	7	4,6
Επίπεδο σπουδών	<i>Πτυχίο Α.Ε.Ι./Τ.Ε.Ι.</i>	85	55,6
	<i>Μεταπτυχιακό</i>	62	40,5
	<i>Διδακτορικό</i>	6	3,9
Σχολική μονάδα εργασίας	<i>Νηπιαγωγείο</i>	27	17,6
	<i>Δημοτικό</i>	41	26,8
	<i>Δημοτικό- Γυμνάσιο</i>	2	1,3
	<i>Γυμνάσιο</i>	52	34
	<i>Γυμνάσιο- Λύκειο</i>	6	3,9
	<i>Λύκειο</i>	25	16,3
Χρόνια υπηρεσίας	<i>1-10</i>	40	26,1
	<i>11-20</i>	38	24,8
	<i>21-30</i>	59	38,6
	<i>>30</i>	16	10,5
Επίπεδο χρήσης Η/Υ	<i>Καλό</i>	106	69,2
	<i>Μέτριο</i>	42	27,5
	<i>Κακό</i>	5	3,3
Σπουδές σχετικές με διοίκηση	<i>Ναι</i>	30	19,6
	<i>Όχι</i>	123	80,4

Το δείγμα της έρευνας αποτελούνταν από 153 εκπαιδευτικούς εκ των οποίων, οι 116 ήταν γυναίκες, οι 36 άνδρες και ένας συμμετέχοντας όπου επέλεξε την επιλογή “Άλλο”.

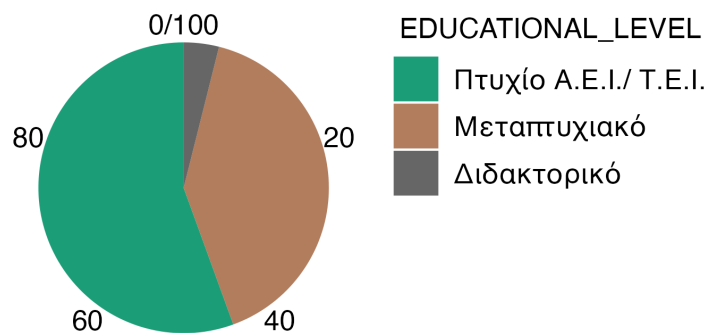
Ως προς την ηλικιακή ομάδα των συμμετεχόντων, η εικόνα του δείγματος κυμαινόταν ως εξής: 51-60 ετών, με ποσοστό 45,1%, 41-50 ετών με ποσοστό 25,5%, 25-40 ετών με ποσοστό 24,8%, ενώ 60 ετών και άνω με ποσοστό μόλις 4,6%.

Σχήμα 2: Διάγραμμα συχνοτήτων για τη μεταβλητή Ηλικιακής ομάδας

Ως προς το επίπεδο σπουδών, το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων (55,6%) είναι απόφοιτοι ΑΕΙ/ ΤΕΙ, αμέσως μετά το ποσοστό των 40,5% είναι κάτοχοι Μεταπτυχιακού διπλώματος, ενώ μόλις το 3,9% είναι κάτοχοι διδακτορικού.

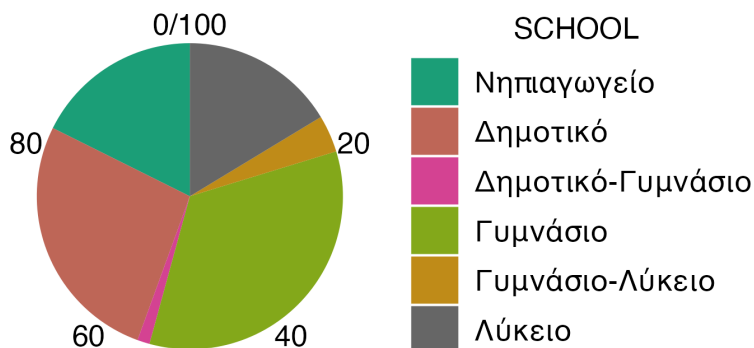
Σχήμα 3: Διάγραμμα συχνοτήτων για τη μεταβλητή επίπεδο εκπαίδευσης

Ως προς τη σχολική μονάδα εργασίας των συμμετεχόντων, η πλειοψηφία αυτών, εργάζονται στη Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, με ποσοστά 39,2% στο Γυμνάσιο και 20,3% στο Λύκειο, ενώ τα πο-

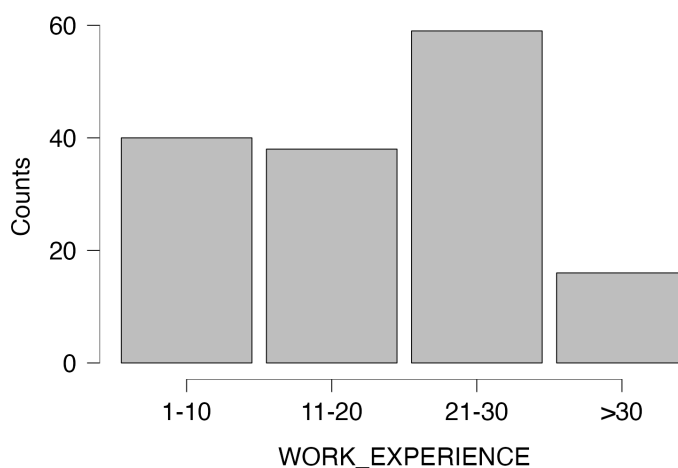
σοστά των εκπαιδευτικών της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, είναι 17,6% στο Νηπιαγωγείο και 28,1% στο Δημοτικό.

Σχήμα 4: Διάγραμμα συχνοτήτων για τη μεταβλητή εκπαιδευτική μονάδα εργασίας

Ως προς τα έτη υπηρεσίας των συμμετεχόντων, η εικόνα του δείγματος κυμαίνεται ως εξής: το 38,6%, αποτελούσαν εκπαιδευτικοί με 21-30 χρόνια υπηρεσίας, αμέσως μετά 26,1% εκπαιδευτικοί με 1-10 χρόνια, 24,8% με 11-20 χρόνια, ενώ με ποσοστό 10,5% εκπαιδευτικοί με υπηρεσία μεγαλύτερη των 30 χρόνων.

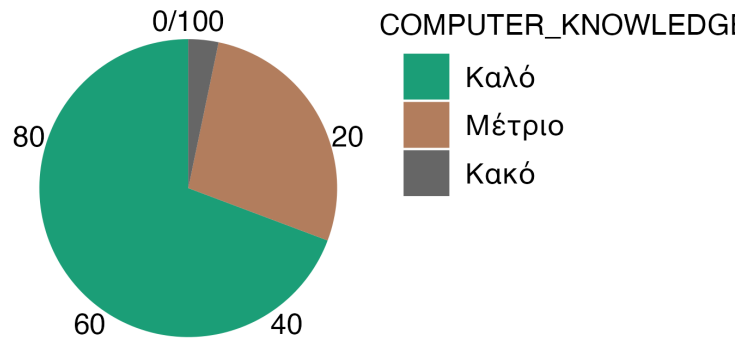
Σχήμα 5: Διάγραμμα συχνοτήτων για τη μεταβλητή προϋπηρεσίας

Ως προς το επίπεδο χρήσης του Η/Υ, οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι έχουν ένα καλό επίπεδο στη χρήση των Η/Υ, με ποσοστό 69,3%. Ακολούθησαν εκπαιδευτικοί όπου δήλωσαν μέ-

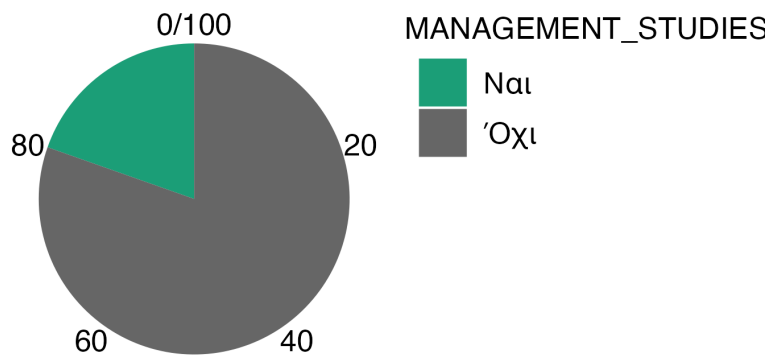
τριο, με ποσοστό 27,5% και τέλος, με ποσοστό 3,3%, 5 εκπαιδευτικοί, οι οποίοι δήλωσαν κακό επίπεδο.

Σχήμα 6: Διάγραμμα συχνοτήτων για τη μεταβλητή επίπεδο χρήσης υπολογιστών

Και τέλος, σχετικά με τις σπουδές των συμμετεχόντων πάνω στην διοίκηση, η συντριπτική πλειοψηφία αυτών, με ποσοστό 80,4%, δεν είχαν σχετικές σπουδές.

Σχήμα 7: Διάγραμμα συχνοτήτων για τη μεταβλητή σπουδών σχετικές με διοίκηση

Στατιστική ανάλυση για τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με την τηλεκπαίδευση

Στην συνέχεια του ερωτηματολογίου, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να απαντήσουν ερωτήματα σχετικά με τη μέθοδο της τηλεκπαίδευσης. Πιο συγκεκριμένα, η πρώτη ερώτηση αφορούσε την τηλεκπαίδευση ως μέσο διδασκαλίας εν μέσω πανδημίας. Σε αυτή την ερώτηση, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων, συμφώνησε στην άποψη όπου υποστήριζε τη χρήση της μεθόδου αυτής, σε μία έκτακτη κατάσταση, όπως αυτή της πανδημίας (Πίνακας 3).

Πίνακας 3: Κατανομή συχνοτήτων και σχετικών % για την τηλεκπαίδευση σε διάστημα πανδημίας

	Συχνότητα	Ποσοστό %
Ναι	118	77,1
Όχι	35	22,9
Σύνολο	153	100,0

Ωστόσο, όταν οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν για τη χρήση αυτής της μεθόδου ως συμπληρωματικό εργαλείο, σε περιόδους όπου τα σχολεία λειτουργούν κανονικά, η πλειοψηφία των απαντήσεων ήταν αρνητική (Πίνακας 4).

Πίνακας 4: Κατανομή συχνοτήτων και σχετικών % για την τηλεκπαίδευση ως βοηθητικό εργαλείο διδασκαλίας

	Συχνότητα	Ποσοστό
Ναι	53	34,6
Όχι	100	65,4
Σύνολο	153	100,0

Έπειτα, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να επιλέξουν, σε ποια μορφή τάξης υπήρχε, κατά την γνώμη τους, μεγαλύτερες βαθμός συμμετοχής. Το αποτέλεσμα αυτής της ερώτησης (Πίνακας 5), ήταν σχεδόν το σύνολο των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών να επιλέξει την φυσική τάξη, ελάχιστοι

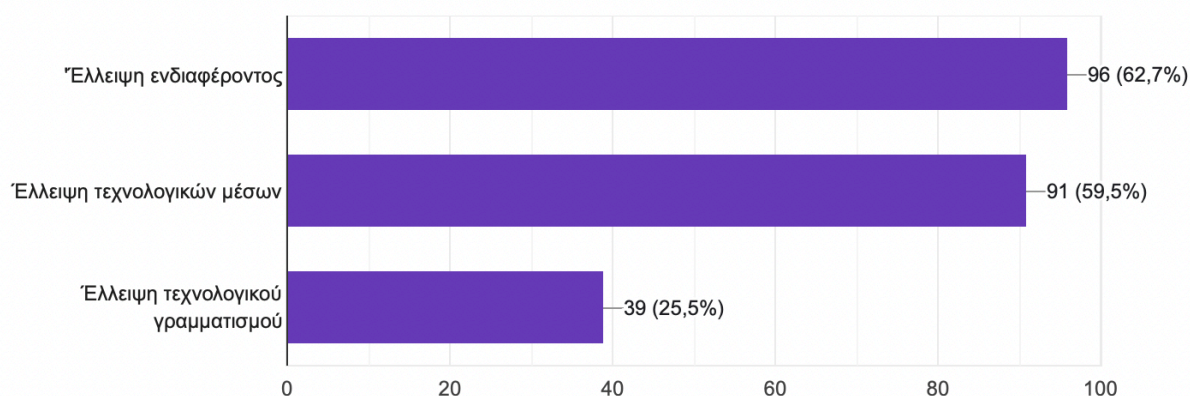
να δηλώσουν ότι δεν υπάρχει κάποια διαφορά μεταξύ τους, ενώ μόλις ένας συμμετέχοντας να δηλώσει ότι η διαδικτυακή τάξη σημείωσε μεγαλύτερη συμμετοχή.

Πίνακας 5: Κατανομή συχνοτήτων και σχετικών % για την επιλογή προτίμησης διδακτικής τάξης

	Συχνότητα	Ποσοστό
Φυσική	131	85,6
Διαδικτυακή	1	0,7
Το ίδιο	21	13,7
Σύνολο	153	100,0

Στη συνέχεια, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς να επιλέξουν την πιθανή αιτία όπου σχετίζονταν με την απουσία των μαθητών τους από την εξ αποστάσεως διδασκαλία. Οι διαθέσιμες επιλογές ήταν, α) η έλλειψη ενδιαφέροντος από μέρους των μαθητών, β) η έλλειψη τεχνολογικών μέσων, όπως υπολογιστής, τάμπλετ, πρόσβαση στο internet, κτλ, εργαλεία απαραίτητα για την συμμετοχή τους σε αυτή τη διαδικασία, ή γ) η έλλειψη τεχνολογικού γραμματισμού, δηλαδή η γνώση για το πώς θα χρησιμοποιηθούν αυτά τα εργαλεία. Πολλοί επέλεξαν παρά πάνω από μία, από τις διαθέσιμες επιλογές, με έμφαση ωστόσο στις πρώτες δύο (Σχήμα 8).

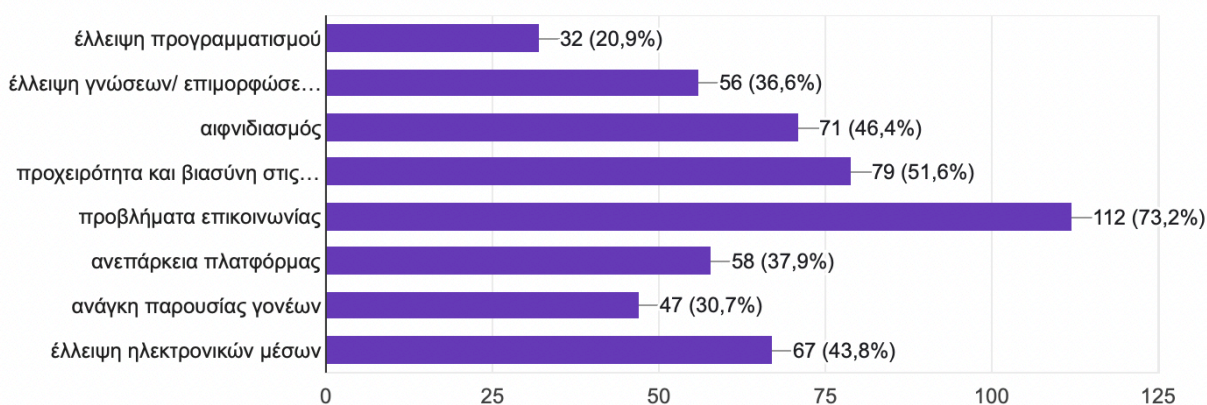
Σχήμα 8: Διάγραμμα συχνοτήτων για τα πιθανά αίτια απουσίας μαθητών

Στο τέλος αυτής της ενότητας του ερωτηματολογίου, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να επιλέξουν μερικές από τις δυσκολίες όπου αντιμετώπισαν κατά την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαί-

δευσης. Ιδιαίτερα ενδιαφέρον, είναι το γεγονός ότι η πλειοψηφία των ερωτηθέντων επισήμανε τα προβλήματα επικοινωνίας ως βασικότερη δυσκολία, ενώ στη συνέχεια ακολούθησαν οι επιλογές “προχειρότητα και βιασύνη στις ληφθείσες οδηγίες”, “έλλειψη ηλεκτρονικών μέσων” και “αιφνιδιασμός”. Με χαμηλότερα ποσοστά, επιλέχθηκαν οι επιλογές: “ανεπάρκεια πλατφόρμας”, “έλλειψη γνώσεων/ επιμορφώσεων”, “ανάγκη παρουσίας γονέων” και “έλλειψη προγραμματισμού”.

Σχήμα 9: Διάγραμμα συχνοτήτων για τις δυσκολίες στην εφαρμογή τηλεκαίτευσης

Στατιστική ανάλυση για την επικοινωνία κατά τη διάρκεια της τηλεκαίτευσης

Στην τελευταία ενότητα του ερωτηματολογίου, οι ερωτήσεις αφορούσαν την επικοινωνία όπου έλαβε μέρος κατά τη διάρκεια εφαρμογής της τηλεκαίτευσης στην περίοδο της πανδημίας. Η πρώτη ερώτηση, ζητούσε από τους συμμετέχοντες να βαθμολογήσουν το πόσο επηρεάστηκαν οι σχέσεις τους με τους συναδέλφους τους. Όπως φαίνεται και στον Πίνακα 6, περισσότεροι από τους μισούς συμμετέχοντες, δήλωσαν ότι αυτές οι σχέσεις δεν επηρεάστηκαν. Από τους υπόλοιπους, οι πλειοψηφία δήλωσε “θετικά”, αρκετοί “πολύ θετικά”, ενώ οι υπόλοιποι μοιράστηκαν στις επιλογές “αρνητικά” και πολύ “αρνητικά”.

Πίνακας 6: Κατανομή συχνοτήτων και σχετικών % για την επιρροή των διαπροσωπικών σχέσεων με τους συναδέλφους

	Συχνότητα	Ποσοστό %
<i>Πολύ αρνητικά</i>	6	3,9
<i>Αρνητικά</i>	7	4,6
<i>Δεν επηρεάστηκαν</i>	87	56,9

Πίνακας 6: Κατανομή συχνοτήτων και σχετικών % για την επιρροή των διαπροσωπικών σχέσεων με τους συναδέλφους

	<i>Συχνότητα</i>	<i>Ποσοστό %</i>
<i>Θετικά</i>	39	25,5
<i>Πολύ θετικά</i>	14	9,1
<i>Σύνολο</i>	153	100,00

Στη συνέχεια, ζητήθηκαν από τους συμμετέχοντες κάποιες πληροφορίες σχετικά με την χρήση της πλατφόρμας webex, η οποία χρησιμοποιήθηκε ως βασικό εργαλείο τηλεκπαίδευσης. Η πρώτη ερώτηση αφορούσε την χρήση των καμερών των μαθητών, η δεύτερη τη χρήση των μικροφώνων, η τρίτη την συμμετοχή των μαθητών και η τέταρτη, την εμφάνιση προβλημάτων στη σύνδεση δικτύου. Συνολικά, φάνηκε ότι οι κάμερες ήταν κατά βάση κλειστές (Πίνακας 7.1), τα μικρόφωνα ανοιχτά σε μέτριο βαθμό (Πίνακας 7.2), η συμμετοχή επίσης μέτρια (Πίνακας 7.3) και τα προβλήματα δικτύου συχνά (Πίνακας 7.4).

Πίνακας 7.1.: Κατανομή συχνοτήτων και σχετικών % για την χρήση κάμερας στην πλατφόρμα webex

	<i>Συχνότητα</i>	<i>Ποσοστό %</i>
<i>Καθόλου</i>	52	34
<i>Λίγο</i>	34	22,2
<i>Μέτρια</i>	28	18,3
<i>Συχνά</i>	12	7,8
<i>Πάντα</i>	27	17,7
<i>Σύνολο</i>	153	100,00

Πίνακας 7.2.: Κατανομή συχνοτήτων και σχετικών % για την χρήση μικροφώνων στην πλατφόρμα webex

	<i>Συχνότητα</i>	<i>Ποσοστό %</i>
<i>Καθόλου</i>	20	13,1

Πίνακας 7.2.: Κατανομή συχνοτήτων και σχετικών % για την χρήση μικροφώνων στην πλατφόρμα webex

	<i>Συχνότητα</i>	<i>Ποσοστό %</i>
<i>Λίγο</i>	40	26,1
<i>Μέτρια</i>	43	28,1
<i>Συχνά</i>	30	29,6
<i>Πάντα</i>	20	13,1
<i>Σύνολο</i>	153	100,00

Πίνακας 7.3.: Κατανομή συχνοτήτων και σχετικών % για την συμμετοχή των μαθητών στην διδασκαλία

	<i>Συχνότητα</i>	<i>Ποσοστό %</i>
<i>Καθόλου</i>	4	2,6
<i>Λίγο</i>	44	28,8
<i>Μέτρια</i>	54	35,3
<i>Συχνά</i>	38	24,8
<i>Πάντα</i>	13	8,5
<i>Σύνολο</i>	153	100,00

Πίνακας 7.4.: Κατανομή συχνοτήτων και σχετικών % για την εμφάνιση προβλημάτων στην σύνδεση δικτύου

	<i>Συχνότητα</i>	<i>Ποσοστό %</i>
<i>Καθόλου</i>	5	3,3
<i>Λίγο</i>	48	31,4
<i>Μέτρια</i>	33	21,6
<i>Συχνά</i>	55	35,9
<i>Πάντα</i>	12	7,8
<i>Σύνολο</i>	153	100,00

Έπειτα, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να δηλώσουν τη συχνότητα επικοινωνίας όπου είχαν τόσο με τους μαθητές τους, όσο και με τους συναδέλφους τους, αλλά και με τους γονείς των μαθητών τους. Ως προς τους μαθητές και τους συναδέλφους (Πίνακας 8.1 & 8.2), η επικοινωνία που σημειώθηκε φαίνεται να χαρακτηρίζεται κατά βάση ως μέτρια, ενώ με τους γονείς λίγη (Πίνακας 8.3).

Πίνακας 8.1.: Κατανομή συχνοτήτων και σχετικών % για την συχνότητα επικοινωνίας με τους μαθητές

	<i>Συχνότητα</i>	<i>Ποσοστό %</i>
<i>Καθόλου</i>	2	1,3
<i>Λίγο</i>	24	15,7
<i>Μέτρια</i>	60	39,2
<i>Πολύ</i>	48	31,4
<i>Πάρα πολύ</i>	19	12,4
<i>Σύνολο</i>	153	100,00

Πίνακας 8.2.: Κατανομή συχνοτήτων και σχετικών % για την συχνότητα επικοινωνίας με τους συναδέλφους

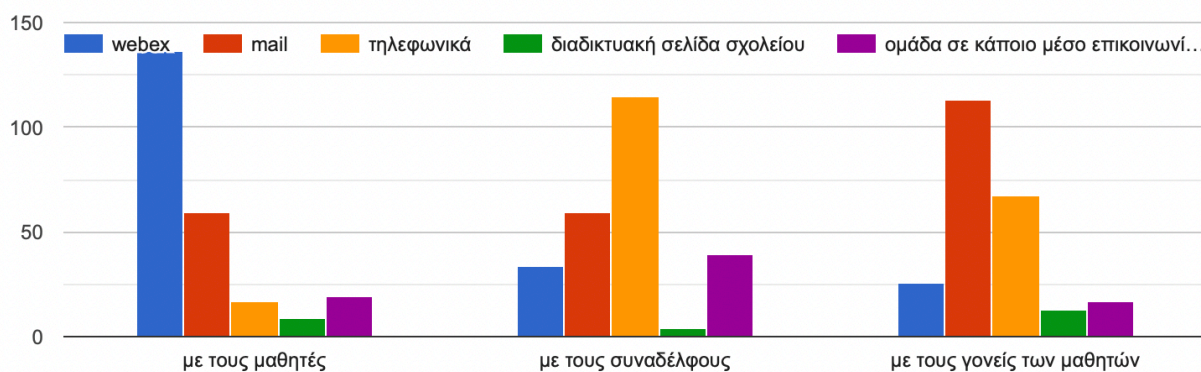
	<i>Συχνότητα</i>	<i>Ποσοστό %</i>
<i>Καθόλου</i>	5	3,3
<i>Λίγο</i>	39	25,5
<i>Μέτρια</i>	66	43,1
<i>Πολύ</i>	34	22,2
<i>Πάρα πολύ</i>	9	5,9
<i>Σύνολο</i>	153	100,00

Πίνακας 8.3.: Κατανομή συχνοτήτων και σχετικών % για την συχνότητα επικοινωνίας με τους γονείς

	<i>Συχνότητα</i>	<i>Ποσοστό %</i>
<i>Καθόλου</i>	31	20,3
<i>Λίγο</i>	53	34,6
<i>Μέτρια</i>	42	27,4
<i>Πολύ</i>	20	13,1
<i>Πάρα πολύ</i>	7	4,6
<i>Σύνολο</i>	153	100,00

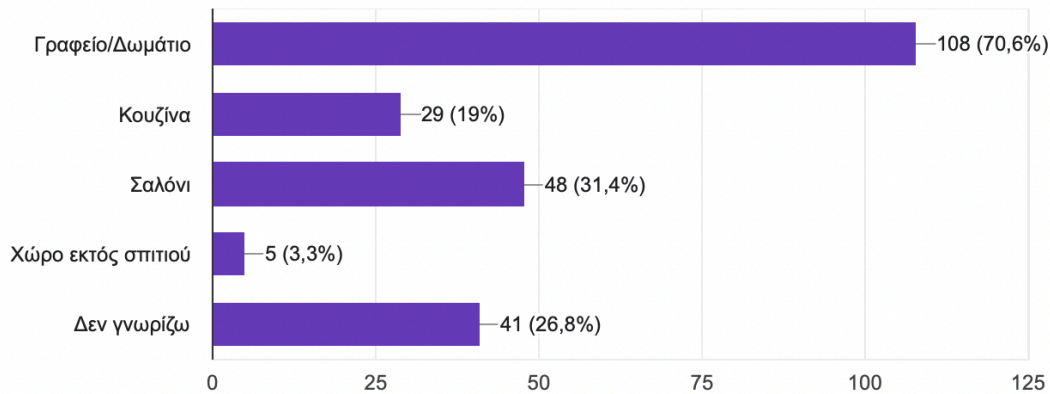
Σχετικά με την παραπάνω επικοινωνία, οι συμμετέχοντες ρωτήθηκαν σχετικά με την επιλογή του μέσου όπου χρησιμοποίησαν για την κάθε επικοινωνία. Τα αποτελέσματα όπως παρουσιάζονται και στο παρακάτω σχήμα (Σχήμα 10), έδειξαν ότι για την επικοινωνία με τους μαθητές επιλέχθηκε κατα βάση η πλατφόρμα του webex, με τους συναδέλφους η τηλεφωνική επικοινωνία, ενώ τέλος με τους γονείς προτιμήθηκε κυρίως η επικοινωνία μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (mail).

Σχήμα 10: Διάγραμμα συχνοτήτων για το μέσο επικοινωνίας

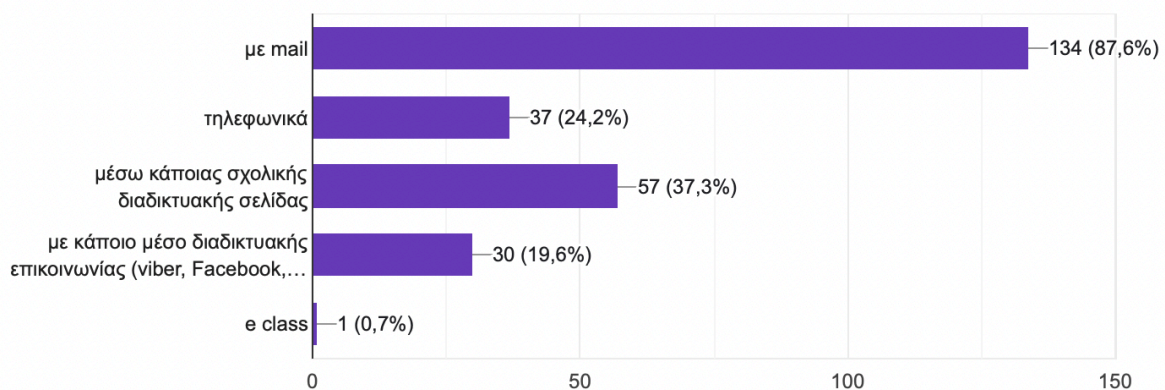
Η επόμενη ερώτηση αφορούσε τον χώρο όπου συνήθως επέλεγαν οι μαθητές την ώρα της τηλεκπαίδευσης. Η πλειοψηφία δήλωσε ότι οι μαθητές επέλεγαν συνήθως το γραφείο/ δωμάτιο, κάποιιο λιγότεροι το σαλόνι ή την κουζίνα, ενώ ένα ποσοστό εκπαιδευτικών απάντησε ότι δεν γνώριζαν ποιον χώρο χρησιμοποιεί ο μαθητής.

Σχήμα 11: Διάγραμμα συχνοτήτων για την επιλογή χώρου

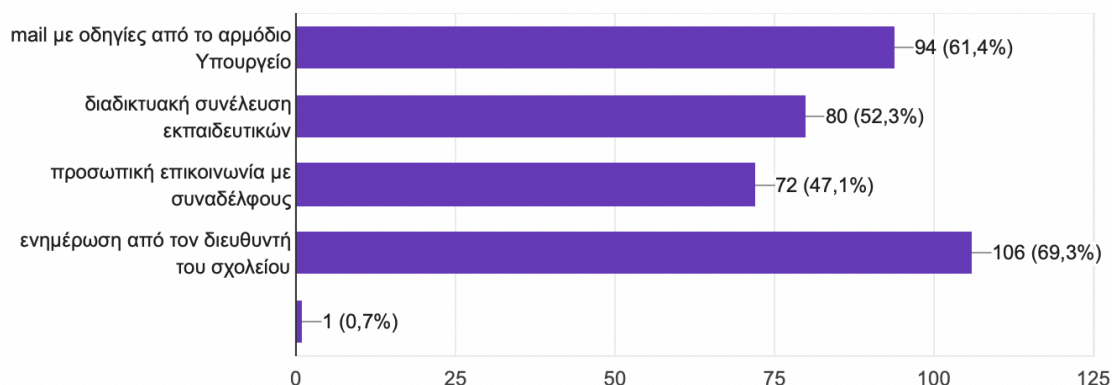
Στο τέλος του ερωτηματολογίου, οι ερωτήσεις είχαν στόχο να εντοπίσουν τον τρόπο με τον οποίο πραγματοποιήθηκε η ενημέρωση σχετικά με την εφαρμογή της μεθόδου τηλεκπαίδευσης. Έτσι ζητήθηκε στην αρχή από τους συμμετέχοντες να δηλώσουν το τρόπο όπου επέλεξαν να ενημερώσουν τους γονείς σχετικά με το νέο τρόπο διδασκαλίας και έπειτα το τρόπο με τον οποίο ενημερώθηκαν οι ίδιοι τους ώστε να προετοιμαστούν κατάλληλα. Από τα αποτελέσματα (Σχήμα 12), φάνηκε ότι η ενημέρωση των γονέων έγινε κυρίως με mail, ενώ αρκετοί χρησιμοποίησαν και άλλα μέσα όπως τηλεφωνική επικοινωνία, μέσα διαδικτυακής επικοινωνίας ή διαδικτυακή σελίδα σχολείου. Από την άλλη, η ενημέρωση των εκπαιδευτικών έγινε κατά βάση από τον διευθυντή της κάθε σχολικής μονάδας ή με σχετικό mail οδηγιών από το Υπουργείο Παιδείας, ενώ αρκετοί επίσης επέλεξαν την προσωπική επικοινωνία ή κάποια διαδικτυακή συνέντευξη με συναδέλφους (Σχήμα 13).

Σχήμα 12: Διάγραμμα συχνοτήτων για την ενημέρωση των γονέων

Σχήμα 13: Διάγραμμα συχνοτήτων για την ενημέρωση των εκπαιδευτικών

Συμπεράσματα- Συζήτηση αποτελεσμάτων

Κάθε σχολική μονάδα ενός νομού, υπόκειται στην αντίστοιχη διεύθυνση Πρωτοβάθμιας ή Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ανάλογα με την βαθμίδα στην οποία ανήκει. Με τη σειρά της, η κάθε διεύθυνση οφείλει να θέτει σε εφαρμογή τις οδηγίες του Υπουργείου Παιδείας και να φροντίζει για την εύρυθμη λειτουργία των σχολικών μονάδων. Πιο συγκεκριμένα, κάθε σχολική μονάδα αποτελεί μια ιδιαίτερη μορφή δημόσιου φορέα, καθώς αποτελείται από ένα ιεραρχικό σύστημα διοίκησης και θέτει συγκεκριμένους στόχους, με σκοπό την παραγωγή ενός ιδιαίτερα πολύτιμου αγαθού, την εκπαίδευση των μελλοντικών ενεργών πολιτών μιας κοινωνίας. Το ιεραρχικό σύστημα όπου διακρίνεται σε ένα σχολείο, έχει στην κορυφή του τον διευθυντή, ο οποίος είναι υπεύθυνος για την λειτουργία της σχολικής μονάδας αλλά και για την διαχείριση τόσο του εκπαιδευτικού προσωπικού, όσο και του μαθητικού πληθυσμού. Βασικότερος όμως στόχος, όλων των εργαζόμενων σε μια σχολική μονάδα αποτελεί η εκπαίδευση των μαθητών.

Η εκπαίδευση αποτελεί ένα σύμπλεγμα δραστηριοτήτων όπου συντελείται από επαγγελματίες εκπαιδευτικούς, κατάλληλα καταρτισμένους και υλοποιείται σε έναν φυσικό χώρο, το σχολείο. Στα πλαίσια του σχολείου λαμβάνει χώρα η μάθηση, η οποία προσδοκάται από τους μαθητές, αναμένεται από τους γονείς και επιδιώκεται από τη πολιτεία. Ωστόσο, το σχολείο δεν περιορίζεται μόνο στην μετάδοση γνώσεων, στην μεταβίβαση πολιτιστικών αγαθών και στην απόκτηση προσόντων για την μελλοντική ζωή (Ξωχέλλης, 2006). Αντίθετα, στοχεύει σε μια ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών, τόσο σε συναισθηματικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο, η οποία επιτυγχάνεται μέσα από την επικοινωνία, τη συνεργασία, την συνύπαρξη, το παιχνίδι, την ομαδικότητα και την αλληλεπίδραση με συμμαθητές και εκπαιδευτικούς τους. Έτσι, στο χώρο του σχολείου καλλιεργούνται

αξίες και στάσεις, αναδεικνύονται ικανότητες και αναπτύσσονται δεξιότητες, οι οποίες θα διαμορφώσουν την προσωπικότητα των αυριανών ενεργών πολιτών.

Κύριο στοιχείο στην επίτευξη της εκπαιδευτικής διαδικασίας αποτελεί η επικοινωνία, η οποία βασίζεται στην αλληλεπίδραση μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητή. Μέσα από αυτή την αλληλεπίδραση διαμορφώνεται το κατάλληλο παιδαγωγικό κλίμα το οποίο ενθαρρύνει τη διαδικασία της μάθησης (Reezigt et al., 2003). Στην ουσία, η διαδικασία αυτή αναφέρεται στις διαπροσωπικές σχέσεις όπου αναπτύσσονται μέσα σε μία τάξη, με τη διαμόρφωση ενός κατάλληλου υποστηρικτικού περιβάλλοντος με στόχο την κατάκτηση γνώσεων, την κοινωνικοποίηση αλλά και την ψυχική ανάπτυξη των μαθητών. Ωστόσο, ορισμένες φορές και λόγω εκτάκτων συνθηκών, κρίνεται αναγκαία και ωφέλιμη η επέκταση αυτής της διαδικασίας και εκτός χώρου του σχολείου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, αποτελεί η εφαρμογή της τηλεεκπαίδευσης λόγω περιοριστικών μέτρων προστασίας από τον ιό SARS-CoV-2, γνωστό και ως COVID-19.

Ως τηλεεκπαίδευση ορίζεται η παροχή διδακτικών υπηρεσιών με τη χρήση της διαδικτυακής τεχνολογίας κατά την οποία ο εκπαιδευτικός και οι μαθητές επικοινωνούν εξ αποστάσεως με μηνύματα και ανταλλαγή εκπαιδευτικού υλικού. Παρόλο που η τηλεεκπαίδευση και πιο συγκεκριμένα η σύγχρονη τηλεεκπαίδευση, παρέχει τη δυνατότητα ενεργής συμμετοχής των συμμετεχόντων, το μάθημα μέσω αυτής της διαδικασίας παύει να αποτελεί μια συλλογική διαδικασία όπου τα άτομα συμμετέχουν ως πρόσωπα και αλληλεπιδρούν ως κοινωνικά όντα χρησιμοποιώντας όλες τους τις αισθήσεις (Clark, 2020).

Σκοπός αυτής της έρευνας είναι να μελετήσει τις απόψεις των εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του νομού Σερρών σχετικά με την διοίκηση και την επικοινωνία όπου πραγματοποιήθηκε στις σχολικές μονάδες εν μέσω πανδημίας και με την εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Για το σκοπό αυτό, χρησιμοποιήθηκε το ερωτηματολόγιο ως εργαλείο συλλογής δεδομένων. Για λόγους οικονομίας χρόνου και δαπανών επιλέχθηκε η εφαρμογή google form για τη σχεδίαση και την κοινοποίηση των ερωτηματολογίων στους εκπαιδευτικούς.

Το ερωτηματολόγιο αποτελούνταν από τρία μέρη: 1) τα δημογραφικά και επαγγελματικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων, 2) τις απόψεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη διαδικασία τηλεεκπαίδευσης και 3) την επικοινωνία όπου πραγματοποιήθηκε από τη μεριά των εκπαιδευτικών εκείνο το διάστημα.

Το δείγμα της έρευνας αποτελούνταν από 153 εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του νομού Σερρών, εκ των οποίων οι 116 (75,8%) ήταν γυναίκες, 36 (23,5%) άνδρες και ένας ακόμη συμμετέχοντας όπου δήλωσε την επιλογή “Άλλο”. Ως προς την ηλικιακή ομάδα των συμμετεχόντων, η πλειοψηφία ήταν ηλικίας 51-60 ετών (41,1%) και από 41-50 ετών

(25,5%). Ωστόσο, ιδιαίτερα υψηλό κρίνεται το μορφωτικό τους επίπεδο, καθώς σχεδόν οι μισοί συμμετέχοντες (44,4%) κατέχουν είτε μεταπτυχιακό ή διδακτορικό τίτλο σπουδών, γεγονός που σχετίζεται και με το υψηλό επίπεδο χρήσης Η/Υ όπου σημειώθηκε. Επίσης, τα χρόνια προϋπηρεσίας τους, αποτελούν μια επαρκή εμπειρία πάνω στη δουλειά τους καθώς σχεδόν οι μισοί συμμετέχοντες (49,1%) είχαν περισσότερα από 21 χρόνια υπηρεσίας. Τέλος, οι σπουδές σχετικά με τη διοίκηση ήταν περιορισμένες καθώς μόλις το 19,6% των συμμετεχόντων διέθεταν, γεγονός που πιθανόν να σχετίζεται με την αντίληψη ότι ο τομέας της διοίκησης αποτελεί μια θεωρητικά εξειδίκευση στο χώρο της εκπαιδευτικής κοινότητας.

Η ανάλυση των συλλεγμένων δεδομένων της έρευνας αναλύθηκε με τη βοήθεια του λογισμικού ανοιχτού κώδικα JASP - JASP Team (2020). JASP (Version 0.16.3.0), το οποίο διατίθεται δωρεάν, με στόχο την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων όπου είχαν τεθεί κατά τη σχεδίαση της έρευνας. Πιο συγκεκριμένα, τα ερωτήματα απαντήθηκαν ως εξής:

- Ως προς το πρώτο ερευνητικό ερώτημα, σχετικά με τις απόψεις των εκπαιδευτικών για τη μέθοδο τηλεκαίτευσης, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών με ποσοστό 77,1%, δήλωσαν την προτίμηση εφαρμογής αυτής της διαδικασίας σε περίπτωση πανδημίας
- Ως προς το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα, σχετικά με τη χρήση της τηλεκαίτευσης ως συμπληρωματικό εργαλείο στην εκπαιδευτική διαδικασία σε περίοδο όπου τα σχολεία λειτουργούν κανονικά, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων, με ποσοστό 65,4%, απάντησε αρνητικά. Το γεγονός αυτό, πιθανόν να σχετίζεται με τα προβλήματα όπου προέκυψαν κατά τη χρήση της, καθώς και ο αιφνιδιαστικός τρόπος εμφάνισης της σε συνδυασμό με την έλλειψη γνώσεων εφαρμογής της από τους συμμετέχοντες, όπου μπορεί να δημιουργήσει μια κακή ανάμνηση αυτής, τόσο στους εκπαιδευτικούς όσο και στις οικογένειες των μαθητών. Ωστόσο, η μέθοδος της τηλεκαίτευσης μπορεί να χρησιμοποιηθεί επικουρικά, με την προϋπόθεση να παρακινεί τον μαθητή να λειτουργεί αυτόνομα σε μια διαδικασία αυτομάθησης, χωρίς όμως να μπορεί να αντικαταστήσει την δια ζώσης εκπαίδευση (Λιοναράκης, 2005).
- Ως προς το τρίτο ερώτημα, όπου αναφερόταν στα εμπόδια που συνάντησαν οι εκπαιδευτικοί το διάστημα της τηλεκαίτευσης, φάνηκε ότι υπήρχε ένα μεγάλο σύνολο προβλημάτων. Βασικότερο μεταξύ αυτών, αναδείχθηκαν τα προβλήματα επικοινωνίας τα οποία δήλωσε το 73,2% του πληθυσμού των συμμετεχόντων. Σαφώς και η επικοινωνία μέσω δικτύου και μέσα από έναν Η/Υ, δεν είναι το ίδιο άμεση και αποτελεσματική σε σχέση με την δια ζώσης. Έπειτα, με ποσοστό 51,6% αναδείχθηκε το ζήτημα προχειρότητας και βιασύνης στις ληφθείσες αποφάσεις και με ποσοστό 46,4% ο αιφνιδιασμός όπου προέκυψε με την εφαρμογή αυτής της διδασκαλίας. Τα ποσοστά αυτών των επιλογών μπορούν να δικαιολογηθούν από την ξαφνική

εφαρμογή αυτής της διαδικασίας σε μια χρονική περίοδο όπου κυριαρχούσε το άγχος λόγω της διασποράς του ιού, χωρίς την ανάλογη κατάρτιση των εκπαιδευτικών. Αυτό, επιβεβαιώνεται και με την επιλογή, σε ποσοστό 36,6% των συμμετεχόντων, στην έλλειψη γνώσεων και επιμορφώσεων πάνω σε αυτή την διαδικασία. Άλλωστε, για μια αποτελεσματική και αποδοτική τηλεκπαίδευση, απαιτούνται πολλές, ποικίλες και εξειδικευμένες γνώσεις και δεξιότητες (Λιοναράκης, 2006). Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι ο παράγοντας έλλειψης προγραμματισμού έλαβε το μικρότερο ποσοστό (20,9%), γεγονός που δίνει ένα θετικό πρόσημο στη διαχείριση έκτακτων περιστάσεων από δημόσιους φορείς.

- Ως προς το τέταρτο ερώτημα, σχετικά με τον τρόπο διαχείρισης της εκπαιδευτικής πλατφόρμας τηλεκπαίδευσης (webex), προκύπτει ότι οι εκπαιδευτικοί δεν αξιοποίησαν επαρκώς τις δυνατότητες της για να διατηρήσουν μια άμεση επικοινωνία με τους μαθητές τους. Αυτό, φαίνεται κυρίως από την χρήση των καμερών και των μικροφώνων, τα οποία κατά βάση ήταν απενεργοποιημένα, γεγονός που κατά πάσα περίπτωση σχετίζεται με την υπερφόρτωση του δικτύου και τα συχνά προβλήματα σύνδεσης όπου αντιμετωπίστηκαν. Άμεσο αποτέλεσμα αυτών, ήταν και η συμφωνία των περισσότερων εκπαιδευτικών στη μέτρια ή λίγη συμμετοχή των μαθητών στη διαδικασία.
- Το πέμπτο ερώτημα σχετιζόταν με την επικοινωνία όπου πραγματοποίησαν οι εκπαιδευτικοί εκείνο το διάστημα, καθώς και το μέσο το οποίο επέλεξαν για να την πραγματοποιήσουν. Η επικοινωνία με τους μαθητές χαρακτηρίστηκε μέτρια έως πολύ, η οποία πραγματοποιήθηκε κυρίως μέσα από την πλατφόρμα του webex, κατά τη διάρκεια δηλαδή της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Σε μικρότερο βαθμό χρησιμοποιήθηκε το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (mail), με το οποίο οι εκπαιδευτικοί έστελναν οδηγίες και τις ανάλογες αρμοδιότητες που ανέθεταν στα παιδιά. Στην περίπτωση της Πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, η επικοινωνία αυτή γινόταν μεταξύ εκπαιδευτικού- γονέα, καθώς οι μαθητές αυτής της ηλικίας δεν συνηθίζουν να χρησιμοποιούν το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο. Ωστόσο, και στην Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο ήταν η εξίσου δημοφιλέστερη επιλογή επικοινωνίας μεταξύ εκπαιδευτικού- γονέα. Συνολικά, η επικοινωνία εκπαιδευτικού- γονέα δεν έλαβε υψηλά ποσοστά συχνότητας καθώς οι περισσότεροι συμμετέχοντες δήλωσαν ότι επικοινωνήσαν με τους γονείς μέτρια έως καθόλου. Σχετικά με την επικοινωνία των εκπαιδευτικών με τους συναδέλφους, τα ποσοστά επικοινωνίας και σε αυτή τη περίπτωση κυμάνθηκαν σε μέτριο βαθμό. Η βασική διαφορά όμως σε αυτή την περίπτωση, ήταν ότι η μέθοδος όπου επιλέχθηκε ήταν το τηλέφωνο, δείχνοντας μια πιο οικεία σχέση και άνεση μεταξύ τους. Πολύ πιθανό μάλιστα, η επικοινωνία

αυτή να πραγματοποιούνται με σκοπό την αλληλοβοήθεια και αλληλοϋποστήριξη των συναδέλφων, ώστε να ανταπεξέλθουν στα νέα δεδομένα.

- Τέλος, ως προς το έκτο και τελευταίο ερευνητικό ερώτημα της παρούσας έρευνας, σχετικά με το πώς επηρεάστηκαν οι διαπροσωπικές σχέσεις με τους συναδέλφους τους, οι περισσότεροι εκπαιδευτικοί (56,9%) δήλωσαν ότι δεν υπήρξε κάποια μεταβολή. Ελάχιστοι δήλωσαν ότι οι σχέσεις τους επηρεάστηκαν πολύ αρνητικά, με ποσοστό μόλις 3,9% και αρνητικά, με ποσοστό 4,6% του συνόλου. Σχεδόν το ένα τρίτο όμως των συμμετεχόντων, δήλωσε ότι οι σχέσεις τους με τους συναδέλφους επηρεάστηκαν θετικά έως πολύ θετικά εκείνο το διάστημα. Συνεπώς, το γεγονός ότι δεν υπήρξε έντονη αρνητική επιρροή στις διαπροσωπικές σχέσεις μεταξύ των συναδέλφων εκπαιδευτικών, είναι ένα επιπλέον θετικό πρόσημο στη ομαλή διαχείριση περιστάσεων κρίσης από δημόσιους φορείς

Συμπεραίνουμε λοιπόν, ότι παρότι η εφαρμογή της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης προέκυψε αιφνιδιαστικά και ως μια λύση ανάγκης, προσέφερε την ευκαιρία για περαιτέρω καλλιέργεια και εμπάθυνση των Τ.Π.Ε. στην εκπαιδευτική διαδικασία. Αυτό, είχε σαφώς μια θετική επίπτωση στην ανάπτυξη και την εμπέδωση ενός πλαισίου προσαρμοσμένου στην κουλτούρα της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, γεγονός που αναμένεται να έχει θετικό αντίκτυπο στον εργασιακό, οικογενειακό και κοινωνικό βίο της ελληνικής κοινωνίας. Μάλιστα, το επίτευγμα αυτό μπορεί να αποτελέσει και μια αφετηρία για μια μελλοντική διεθνή καταξίωση της χώρας και τη διεκδίκηση επιπλέον πόρων από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Περιορισμοί και μελλοντικές έρευνες

Κλείνοντας αυτή την εργασία, είναι σημαντικό να αναφερθούν οι περιορισμοί όπου προέκυψαν κατά την εκπόνηση αυτής. Συγκεκριμένα, το δείγμα αποτελούνταν από 153 εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του νομού Σερρών. Μελλοντικά θα κρινόταν σκόπιμο να συλλεχθούν δεδομένα από εργαζόμενους από διάφορους νομούς της Ελλάδας, ώστε να αυξηθεί το μέγεθος του δείγματος και τα ευρήματα αυτής της έρευνας να μπορούν να γενικευθούν. Τέλος, τα δεδομένα συλλέχθηκαν μέσω αυτό- αναφοράς και ερωτήσεων κλειστού τύπου, αναγκάζοντας τον συμμετέχοντα να επιλέξει κάποια/ -ες από τις προτεινόμενες απαντήσεις, χωρίς να έχει τη δυνατότητα να σχολιάσει ή να επεξηγήσει την απάντησή του. Αυτό, ενδεχομένως να έχει ως αποτέλεσμα την λήψη ανακριβών ή προκατειλημμένων απαντήσεων.

Βιβλιογραφία

Arghode, V., Yalvac, B., & Liew, J. (2013). *Teacher empathy and science education: A collective case study*. Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education, 9(2), 89-99.

Αρπατζάνης, Ν. (2003). *Σημειώσεις για το μάθημα της πληροφορικής του Α' εξαμήνου του τμήματος Πληροφορικής του Τ.Ε.Ι. Θεσσαλονίκης*. Ανακτήθηκε 26/09/2022 Από: https://people.tee.gr/~vkostogl/files/Dexiotites/new_2016/MORFES%20EPIKOINONIAS.pdf

Clark, J. T. (2020). Distance education. In *Clinical engineering handbook* (pp. 410-415). Academic Press.

Γουρναρόπουλος, Γ. (2007). *Η συμβολή του διευθυντή στη διαμόρφωση θετικού κλίματος*. Ρόδος: Πανεπιστήμιο Αιγαίου.

DuBrin, A. J. (2015). *Leadership: Research findings, practice, and skills*. Cengage Learning.

Ζηλιασκοπούλου, Δ. (2014). *Συνεργασία σχολείου-οικογένειας: Πρακτικές ενίσχυσης της επικοινωνίας και αντιμετώπισης δυσκολιών*. Στο *Θέματα διδασκαλίας και αγωγής στο πολυπολιτισμικό σχολείο*, (Επιμ. Κατσαρού Ε. & Λιακόπουλου Μ.) Ενότητα Γ. Θεσσαλονίκη: ΥΠΕΠΘ.

Ζυγούρης Φ., Μαυροειδής Η. (2011). *Η επικοινωνία διδάσκοντα και διδασκομένων στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση. Μελέτη περίπτωσης στο πρόγραμμα Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών του Κ.Ε.Ε.ΕΝ.ΑΠ*. Open Education – The Journal for Open and distance education and Educational Technology. Volume 7, Number 1, 2011 Section one. Διαθέσιμο στο Διαδίκτυο: <http://dx.doi.org/10.12681/jode.9769>

Κατσαρός, Ι. (2008). *Οργάνωση και διοίκηση της εκπαίδευσης*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Κλάδη-Κοκκίνου Μ. (2011). *Τεχνολογίες Πληροφορίας & Επικοινωνίας (ΤΠΕ) στην εκπαίδευση. Παράγοντες που συντελούν σε μια βιώσιμη ένταξη των ΤΠΕ στην εκπαίδευση*. Στο *6ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση 'Εναλλακτικές μορφές εκπαίδευσης'*, διαθέσιμο στο Διαδίκτυο: <http://dx.doi.org/10.12681/icodl.674>

Κούλα, Β. (2011). *Οι διαπροσωπικές σχέσεις διευθυντών σχολικών μονάδων και εκπαιδευτικών: Συμβολή στην αποτελεσματική λειτουργία της σχολικής μονάδας* (Doctoral dissertation, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ). Σχολή Φιλοσοφική. Τμήμα Φιλοσοφίας και Παιδαγωγικής. Τομέας Παιδαγωγικής).

Κοτζαϊβάζογλου, Ι. & Πασχαλούδης, Δ. (2002). *Οργανωσιακή Επικοινωνία – Η Επικοινωνία για Επιχειρήσεις και Οργανισμούς*. Αθήνα: Πατάκη.

Λιοναράκης, Α. (2005). *Ανοιχτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση- Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές εφαρμογές*. Πάτρα: ΕΑΠ.

Λιοναράκης, Α. (2006). *Ανοιχτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση- Στοιχεία θεωρίας και πράξης*. Αθήνα: Προπομπός.

Litwin, M., 1995. *How to measure survey reliability and validity*. London: Sage Publications.

Μερκούρη, Ε. & Σταμάτη, Π. (2009). *Μορφές επικοινωνίας διευθυντή και εκπαιδευτικών γυμνασίου με γονείς και κηδεμόνες μαθητών*. Στο περιοδικό Επιστημονικό βήμα, Τεύχος 10.137-148.

Μπίκος, Κ. (2011). *Κοινωνικές σχέσεις και αλληλεπίδραση στη σχολική τάξη*. Θεσσαλονίκη: Ζυγός.

Μπίκος Γ. Κ. (2012). *Ζητήματα Παιδαγωγικής που θέτουν οι Τεχνολογίες της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών*. Θεσσαλονίκη: Ζυγός.

Μπουραντάς ,Δ- Βάθης, Α- Παπακωνσταντίνου, Χ- Ρεκλείτης, Π. (2014). *Αρχές οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων και Υπηρεσιών*. ΙΤΥΕ- ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.

Μπρίνια, Β. (2008). *Management εκπαιδευτικών μονάδων και εκπαίδευσης*. Αθήνα: Σταμούλη.

Ξωχέλης, Π. (2006). *Ο εκπαιδευτικός στον σύγχρονο κόσμο: Ο ρόλος και το επαγγελματικό του προφίλ σήμερα, η εκπαίδευση και η αποτίμηση του έργου του*. Αθήνα: Τυπωθύτω.

Παπακωνσταντίνου, Γ., & Αναστασίου, Σ. (2013). Αρχές διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού. Η διοίκηση του ανθρώπινου δυναμικού της εκπαίδευσης. Αθήνα: Gutenberg.

Παπαναούμ-Τζίκα, Ζ., & Χατζηπαναγιώτου, Π. (2003). *Η Διεύθυνση της σχολικής μονάδας: τάσεις και πρακτικές : πρακτικά ημερίδας*, Θεσσαλονίκη 7, Μαΐου 2003 Φιλοσοφική Σχολή Α.Π.Θ. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδης.

Πασιαρδής, Π. (2012). Επιτυχημένοι Διευθυντές Σχολείων: Διεθνείς Ερευνητικές Τάσεις και η Ελληνική Πραγματικότητα, Αθήνα: Ίων.

Μπουραντάς, Δ., & Παπαλεξανδρή, Ν. (2003). *Διοίκηση ανθρωπίνων πόρων*. Αθήνα, Εκδόσεις Μπένου.

Reezigt, G. J., Creemers, B. P., & De Jong, R. (2003). Teacher evaluation in the Netherlands and its relationship to educational Effectiveness research. *Journal of Personnel Evaluation in Education*, 17(1), 67-81.

Slater, L. (2008). Pathways to building leadership capacity. *Educational Management Administration & Leadership*, 36(1), 55-69.

Σταμάτη, Π. (2015). Επικοινωνία στην εκπαιδευτική και διοικητική διαδικασία. Βασικές έννοιες και στρατηγικές. Αθήνα: Εκδόσεις Διάδραση.

Σταμοβλάσης, Δ. (2016). *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας με στοιχεία στατιστικής: επιστημολογία, θεωρία, βασικές έννοιες, σχεδιασμός και ανάλυση ερευνητικών δεδομένων*. Θεσσαλονίκη: Ζυγός.

Σταχτέας, Χ., & Σταχτέας, Φ. (2020). *Ιχνηλάτηση των Απόψεων των Καθηγητών για την Τηλεκπαίδευση στην Αρχή της Πανδημίας*. *Επιστήμες Αγωγής*, 2020(2), 173-194.

Thoma, D., & Zografos, D. (2014). *Ο ρόλος της επικοινωνίας στη διαμόρφωση της σχέσης ηγέτη-ομάδας και η συμβολή της κατά τη σύγκρουση και διαπραγμάτευση μέσα στον εργασιακό χώρο* (Doctoral dissertation, Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Ιονίων Νήσων).

WAHLER, H. (2012). 93% of All Communication Is Nonverbal? Correcting a Common Misconception of the Mehrabian Studies, e-book.

Woods, K. P. (1990). *Interactional analysis of family therapy sessions*. Teachers College, Columbia University.

<https://www.minedu.gov.gr/anastoli-leitourgias-ekpaideftikon-monadon/44445-21-03-2020-odigies-gia-tin-eks-apostaseos-ekpaidefsi#4-episis-to-link-tha-to-steilo-stous-mathites-me-e-mail-tha-isxyei-to-idio-link-gia-kathe-fora-pou-theloun-na-syndethoyn>

Παράρτημα

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfP3GyyNMonN0z1u5AdYMnvSB4KFeiXW1vvuajpLYGO3r-Y1_g/viewform?usp=sf_link

Η επικοινωνία στις σχολικές μονάδες εν μέσω πανδημίας COVID-19

21/2/23, 5:10 μμ

Η επικοινωνία στις σχολικές μονάδες εν μέσω πανδημίας COVID-19

Το παρόν ερωτηματολόγιο συντάχθηκε στα πλαίσια της διπλωματικής μου εργασίας, του ΠΜΣ Δημόσιας Διοίκησης του Διεθνούς Πανεπιστημίου Ελλάδος (ΔΙ.ΠΑ.Ε).

Απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης του νομού Σερρών και στοχεύει στη μελέτη της επικοινωνίας που πραγματοποιήθηκε σε αυτούς τους δημόσιους οργανισμούς την περίοδο της πανδημίας και στα πλαίσια εφαρμογής της τηλεεκπαίδευσης.

Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο και παρακαλείστε να απαντήσετε αυθόρμητα, επιλέγοντας την απάντηση που σας αντιπροσωπεύει.

Ο χρόνος απάντησης θα είναι λιγότερο από 10 λεπτά και η συμμετοχή σας κρίνεται σημαντική. Ευχαριστώ εκ των προτέρων για τον χρόνο που διαθέσατε.

Με εκτίμηση

Βοζίκη Μαλαματένια

* Απαιτείται

Δημογραφικά/Προσωπικά στοιχεία

1. Φύλο: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

Άνδρας

Γυναίκα

Άλλο

2. Ηλικιακή ομάδα: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

25-40

41-50

51-60

>60

3. Σπουδές: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Πτυχίο Α.Ε.Ι./ Τ.Ε.Ι.
 Μεταπτυχιακό
 Διδακτορικό

4. Σχολική μονάδα εργασίας: *

(Μπορείτε να επιλέξετε παραπάνω από μία επιλογή)

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- Νηπιαγωγείο
 Δημοτικό
 Γυμνάσιο
 Λύκειο

5. Χρόνια υπηρεσίας: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- 1-10
 11-20
 21-30
 >30

6. Επίπεδο χρήσης Ηλεκτρονικών Υπολογιστών: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Καλό
 Μέτριο
 Κακό

7. Σπουδές σχετικές με διοίκηση: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι
 Όχι

Απόψεις για την τηλεκαπαίδευση

8. Συμφωνείτε με τη χρήση μεθόδου τηλεκαπαίδευσης εν μέσω πανδημίας: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι
 Όχι

9. Συμφωνείτε με τη χρήση μεθόδου τηλεκαπαίδευσης ως συμπληρωματικό εργαλείο διδασκαλίας σε περίοδο όπου τα σχολεία λειτουργούν κανονικά:

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Ναι
 Όχι

10. Σε ποια τάξη υπήρχε μεγαλύτερη συμμετοχή: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

- Φυσική
 Διδικτυακή
 Το ίδιο και στις δύο

11. Με ποιον/ ή ποιους από τους παρακάτω λόγους σχετιζόταν η απουσία κάποιου μαθητή από τη διαδικτυακή τάξη:

(Μπορείτε να επιλέξετε παραπάνω από μία επιλογή)

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- Έλλειψη ενδιαφέροντος
- Έλλειψη τεχνολογικών μέσων
- Έλλειψη τεχνολογικού γραμματισμού

12. Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίσατε κατά την υλοποίηση της τηλεκπαίδευσης; *

(Μπορείτε να επιλέξετε παραπάνω από μία επιλογή)

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- έλλειψη προγραμματισμού
- έλλειψη γνώσεων/ επιμορφώσεων
- αιφνιδιασμός
- προχειρότητα και βιασύνη στις ληφθείσες οδηγίες
- προβλήματα επικοινωνίας
- ανεπάρκεια πλατφόρμας
- ανάγκη παρουσίας γονέων
- έλλειψη ηλεκτρονικών μέσων

Η επικοινωνία κατά τη διάρκεια της τηλεκπαίδευσης.

13. Πως επηρεάστηκαν οι διαπροσωπικές σας σχέσεις με τους συναδέλφους σας; *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη.

1 2 3 4 5

Πολύ   Πολύ θετικά

14. Παρακαλούμε στη συνέχεια, συμπληρώστε τις παρακάτω προτάσεις όπου αναφέρονται στην πλατφόρμα τηλεκαπαίδευσης (webex) που χρησιμοποιήσατε.

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά.

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Συχνά	Πάντα
Οι κάμερες μαθητών και εκπαιδευτικών ήταν ανοιχτές.	☐	☐	☐	☐	☐
Τα μικρόφωνα των μαθητών ήταν ανοιχτά.	☐	☐	☐	☐	☐
Οι μαθητές συμμετείχαν κατά τη διάρκεια του μαθήματος.	☐	☐	☐	☐	☐
Κατά τη διάρκεια του μαθήματος υπήρχαν διακοπές στη σύνδεση δικτύου.	☐	☐	☐	☐	☐

15. Πόσο συχνά επικοινωνούσατε με: *

Να επισημαίνεται μόνο μία έλλειψη ανά σειρά.

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
τους μαθητές σας;	☐	☐	☐	☐	☐
τους συναδέλφους σας;	☐	☐	☐	☐	☐
τους γονείς των μαθητών σας;	☐	☐	☐	☐	☐

16. Ποιο ή ποια από τα παρακάτω μέσα χρησιμοποιούσατε για την επικοινωνία σας *
(Μπορείτε να επιλέξετε παραπάνω από μία επιλογή)

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

	webex	mail	τηλεφωνικά	διαδικτυακή σελίδα σχολείου	ομάδα σε κάποιο μέσο επικοινωνίας (viber, facecebook)
με τους μαθητές	☐	☐	☐	☐	☐
με τους συναδέλφους	☐	☐	☐	☐	☐
με τους γονείς των μαθητών	☐	☐	☐	☐	☐

17. Ποιον χώρο επέλεξαν συνήθως οι μαθητές κατά τη διάρκεια της διδασκαλία σας; *
(Μπορείτε να επιλέξετε παραπάνω από μία επιλογή)

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- Γραφείο/Δωμάτιο
- Κουζίνα
- Σαλόνι
- Χώρο εκτός σπιτιού
- Δεν γνωρίζω

18. Με ποιο/ ή ποια από τα παρακάτω μέσα ενημερώθηκαν οι γονείς και οι μαθητές του σχολείου για τη διαδικασία της τηλεκπαίδευσης;
(Μπορείτε να επιλέξετε παραπάνω από μία επιλογή)

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- με mail
 τηλεφωνικά
 μέσω κάποιας σχολικής διαδικτυακής σελίδας
 με κάποιο μέσο διαδικτυακής επικοινωνίας (viber, Facebook, skype)
 Άλλο: _____

19. Με ποιον/ η ποιους τρόπους ενημερώθηκαν οι εκπαιδευτικοί για τη διαδικασία τηλεκπαίδευσης;
(Μπορείτε να επιλέξετε παραπάνω από μία επιλογή)

Επιλέξτε όλα όσα ισχύουν.

- mail με οδηγίες από το αρμόδιο Υπουργείο
 διαδικτυακή συνέλευση εκπαιδευτικών
 προσωπική επικοινωνία με συναδέλφους
 ενημέρωση από τον διευθυντή του σχολείου
 Άλλο: _____

Αυτό το περιεχόμενο δεν έχει δημιουργηθεί και δεν έχει εγκριθεί από την Google.

Google Φόρμες